

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

08/1066

Se adresseliste

MOTTATT
28 AUG. 2013
BJUGN KOMMUNE

KOPI

Deres ref

Vår ref
08/742

Dato
26.8.2013

Statnett SF - 420 kV kraftledning Namsos-Roan-Storheia-Snillfjord-Trollheim - klagesak

1. BAKGRUNN

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ga Statnett SF (Statnett) i vedtak av 7. juni 2010 konsesjon til en ny 420 kV kraftledning fra Namsos via Roan til Storheia. Samme dag ble det også gitt konsesjon til fire vindkraftverk på Fosen og 132 kV samordnet nettilknytning. Alle vedtakene ble påklaget og oversendt departementet i NVEs brev av 1. mars 2011 for sluttbehandling.

I vedtak av 28. juni 2012 ga NVE konsesjon til Statnett for fremføring av en ny 420 kV ledning fra Storheia via Snillfjord til Trollheim. Samme dag ble det også gitt konsesjon til fire vindkraftverk i snillfjordområdet. Alle vedtakene ble påklaget og oversendt departementet i NVEs brev av 30. november 2012 for sluttbehandling.

Etter at NVE hadde fattet vedtak for ledningen søkte Statnett om å bygge hele ledningen fra Namsos til Trollheim med triplex liner istedenfor opprinnelige duplex liner. NVE ga i vedtak av 4. desember 2012 konsesjon til å bygge ledningen med triplex liner. Dette vedtaket ble påklaget og oversendt departementet i NVEs brev av 19. februar 2013.

2. KONKLUSJON

Olje- og energidepartementet opprettholder NVEs konsesjon til 420 kV kraftledningen Namsos-Roan-Storheia og Storheia-Snillfjord-Trollheim. Ledningen skal bygges med

triplex liner. Ledningen defineres som sentralnett.

3. KLAGENE

Følgende har påklaget NVEs vedtak om konsesjon til 420 kV Namsos-Roan-Storheia:

- Trondhjems Turistforening
- Fosen reinbeitedistrikt driftsgruppe sør
- Natur og Ungdom
- Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag (strekningen Roan-Storheia)
- Naturvernforbundene i Sør- og Nord-Trøndelag
- Vern Fosenhalvøya
- Forum for natur og friluftsliv i Nord- og Sør-Trøndelag
- Fosen Naturvernforening
- Sametinget
- Ole Krogfjord m.fl.
- Frode Berre
- Mørreaunet Utmarkslag
- Liv og Victor Blomlie
- Ottar Ludvig By
- Sverre Homstad
- Aksjonsgruppa Nei til Roan vindkraftverk

For konsesjonen til 420 kV Namsos-Roan-Storheia, ble klagen fra Aksjonsgruppa Nei til Roan vindkraftverk avvist som følge av manglende rettslig klageinteresse.

Følgende har påklaget NVEs vedtak om konsesjon til 420 kV Storheia-Snillfjord-Trollheim:

- Forum for natur og friluftsliv i Sør-Trøndelag
- Fosen Naturvernforening
- Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag
- Norges Miljøvernforbund
- Norsk Ornitologisk Forening
- Organisasjonen Vern Naturarven
- Vern Fosenhalvøya
- Jan Gunnar Opsal
- Rolf Harang m.fl.
- Hallvard Berget
- Terje Engan
- Erling Olai Ovesen
- Ingeborg Johanne Bakken Bjørgan
- Sylvia Bjørgan Ysland
- Torstein A. Bjørgan

- Per Inge Spakmo
- Ole Edvard Meland
- Dagfinn Mollan

Reindrifftsforvaltningen i Nord-Trøndelag har fremmet innsigelse til 420 kV ledningen Storheia-Trollheim.

For konsesjonen til 420 kV Storheia-Trollheim, ble klagen fra Per Inge Spakmo, Terje Engan, Hallvard Berget, Jan Gunnar Opsal, Vern Naturarven, Ingeborg Johanne Bakken Bjørgan, Erling Olai Ovesen og Sylvia Ysland avvist.

Sylvia Bjørgan Ysland, Inger Johanne Bakken Bjørgan og Jan Gunnar Opsal påklaget avvisningsvedtakene. Departementet stadfestet NVEs avvisning i vedtak av henholdsvis 20. februar 2013 og 21. februar 2013.

Følgende har påklaget NVEs vedtak om konsesjon for bruk av triplex liner:

- Jens Berdahl
- Ole Edvard Meland
- Mørreaunet utmarkslag
- Fosen Naturvernforening
- Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag
- Sylvia Bjørgan Ysland
- Johanne Bakken Bjørgan

For konsesjonen til bruk av triplex liner ble klagen fra Sylvia Bjørgan Ysland og Johanne Bakken Bjørgan avvist. Vedtakene ble påklaget til departementet, som stadfestet avvisningen i vedtak av 18. juni 2013.

4. SAKSBEHANDLINGEN

4.1 Klagesaksbehandlingen

I vurderingen av klagen kan departementet prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34. I konsesjonsbehandlingen etter energilovgivningen skal miljøkonsekvensene av tiltaket vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der fordelene med energianlegget og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies. Det vises her til prinsippene i naturmangfoldloven § 7, jf. §§ 8-12.

4.2 Kunnskapsgrunnlaget

Flere klageparter mener NVEs konsesjonsvedtak ikke tilfredsstillende naturmangfoldlovens krav til kunnskapsgrunnlag. Flere klagere mener sumvirkningene skulle vært utredet, og at NVEs vedtak ikke er i tråd med naturmangfoldloven §§ 8 og 10.

Til grunn for departementets klagebehandling ligger følgende:

- Konesjonssøknadene med konsekvensutredninger, tilleggsutredninger og fagrapporter.
- NVEs konsesjonsvedtak av 7. juni 2010 og 28. juni 2012 inkludert høringsuttalelser.
- Klagene med NVEs vurderinger av 1. mars 2011 og 30. november 2012.
- Departementets befaringer 18.-19. oktober 2011 og 24.-26. april 2013 og statsrådets befarings 3. september 2012.
- Oppdaterte registreringer i *Naturbase* og *Artsdatabanken*.

Etter departementets vurdering gir den samlede dokumentasjon i denne saken tilstrekkelig faktagrunnlag for å drøfte og vurdere effekten av vindkraftverkene på naturmangfoldet slik naturmangfoldloven § 8 krever. Disse drøftelsene og vurderingene følger nedenfor. Den samlede dokumentasjon gir også et godt og tilstrekkelig grunnlag for den overordnede avveining av alle relevante hensyn som skal skje etter energiloven, jf. også prinsippet i forvaltningsloven § 17.

I de situasjoner der de følger tiltaket kan få for naturens mangfold er usikre, har departementet, i tråd med føre-var-prinsippet, tilstrebet å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet.

5. DEPARTEMENTETS VURDERING AV KLAGENE

5.1 Innledning

Klagene på NVEs vedtak er i stor grad overlappende. Departementet finner det derfor hensiktsmessig å behandle klagene tematisk. Innledningsvis vil departementet behandle enkelte overordnede problemstillinger med betydning for klagebehandlingen.

Vern Fosenhalvøya og Fosen naturvernforening mener det må foretas kost/nytteberegninger, hvor også ikke-prissatte verdier beregnes. Departementet er enig med NVE i at det er store metodiske utfordringer ved en slik tilnærming. Departementet presiserer at ikke-prissatte virkninger inngår i departementets vurdering av om det bør gis konsesjon etter energiloven. Departementet finner likevel ikke grunnlag for å tallfeste ikke-prissatte virkninger.

Fosen naturvernforening har også vist til en rekke punkter som det hevdes ikke er besvart i NVEs vedtak. Departementet vil bemerke at det ikke er et krav etter forvaltningsloven å imøtegå alle høringsinnspill eller klagegrunner. De hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av det forvaltningsmessige skjønn bør nevnes, jf. forvaltningsloven § 25 tredje ledd første punktum.

Fosen naturvernforening har også vist til at det mangler uttalelse fra barn og unge og fra helsemyndigheter, og det hevdes at kommunehelseloven (nå lov om kommunale helse- og omsorgstjenester) stiller krav til at det skal foreligge en helsefaglig uttalelse.

Etter departementets oppfatning kan det ikke oppstilles et krav til at det skal foreligge en helsefaglig uttalelse før konsesjonsvedtak fattes etter energiloven. Departementet konstaterer at foreningen har tatt opp problemstillingen med Miljørettet helsevern på Fosen og med fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Hensynet til folkehelsen vil likevel være et hensyn som kan tas i betraktning ved vurderingen etter energiloven, men departementet kan ikke se at sakene som her er til behandling er av en slik karakter at det har vesentlige virkninger for folkehelsen i regionen.

5.2 Grunnlaget for vindkraftanlegg og kraftledninger på Fosen

Vern Fosenhalvøya mener det ikke er annet grunnlag for å bygge 420 kV ledningen enn å mate inn produksjon fra vindkraftverkene. Vern Fosenhalvøya mener en forsterkning ved oppgradering av indre trasé vil styrke sentralnettet i Midt-Norge tilstrekkelig. Kraftsituasjonen i regionen er ikke like prekær som lagt til grunn, og underskuddet i regionen er ifølge foreningen mindre. Fosen naturvernforening er uenig i utredningene for kraftbalansen i regionen, og mener ledningen ikke vil øke kraftflyten gjennom Midt-Norge eller ha betydning for forsyningssikkerheten. Fosen naturvernforening mener det er stor usikkerhet om behovet for kraft, og viser til oppgradering av indre trasé og realisering av Ørskog-Sogndal. Forum for natur og friluftsliv mener det ikke er et kraftunderskudd i Midt-Norge, og at utbyggingen skyldes ønske om eksport til utlandet.

Departementet viser til at det er et vilkår for at det skal gis konsesjon etter energiloven at tiltaket må være samfunnsmessig rasjonelt, jf. energiloven § 3-1, jf. § 1-2. Dette innebærer at fordelene må veies opp mot ulempene.

Norge har gjennom fornybardirektivet og opprettelsen av et felles elsertifikatmarked med Sverige, forpliktet seg til å øke utbyggingen av fornybar energi vesentlig. Samlet mål for økt utbygging gjennom elsertifikatmarkedet er 26,4 TWh innen 2020, og det er både regjeringens og Stortingets ambisjoner at en vesentlig del av dette skal bygges ut i Norge. Dette må også ses i sammenheng med Norges fornybarmål etter fornybardirektivet på 67,5 prosent.

Vindkraft og vannkraft er de to energibærerne som kan bidra av betydning i denne sammenheng. Vindkraft utgjør i dag kun om lag 1 prosent av norsk kraftproduksjon. Potensialet er imidlertid betydelig, da Norge både har gode vindressurser og store arealer. Vindkraften vil derfor stå sentralt i oppnåelsen av Norges fornybarforpliktelse.

Et hinder for realisering av deler av vindkraftpotensialet i Norge er manglende nettilknytning. Overføringsforbindelser er kostbare og tar lang tid å planlegge,

konsesjonsbehandle og å bygge. Det vil derfor i hovedsak være de vindkraftprosjektene som er lokalisert der det finnes ledig nettkapasitet, eller som har kommet langt i planleggingen og konsesjonsprosessen av nødvendig nettilknytning, som vil kunne nå fristen for tildeling av elsertifikater og bidra til oppfyllelsen av Norges fornybarforpliktelser frem mot 2020.

Realisering av vindkraftverkene på Fosen, i det omfang som er konsesjonsgitt av NVE, utgjør inntil 770 MW installert kapasitet, som forventes å gi om lag 2,1 TWh fornybar kraftproduksjon. I tillegg vil byggingen av ny sentralnettsledning på Fosen legge til rette for realisering av inntil 90 MW vindkraft på Harbakfjellet, som allerede har fått endelig konsesjon. Departementet har også fire vindkraftverk i snillfjordområdet og videreføringen av 420 kV ledningen fra Storheia til Trollheim til klagebehandling. Det er gitt konsesjon for inntil 510 MW vindkraft i Snillfjord, noe som tilsvarer omtrent 1,4 TWh. Realisering av vindkraften og nye kraftledninger på Fosen og i Snillfjord vil til sammen kunne gi 3,7 TWh ny fornybar kraftproduksjon og slik bidra med en vesentlig del av Norges fornybarforpliktelser.

Etter departementets oppfatning vil det være gunstig at ny vindkraftproduksjon lokaliseres i Midt-Norge, som i et normalår har et betydelig kraftunderskudd. Den nye 420 kV-ledningen som bygges fra Ørskog til Sogndal vil bedre forsyningssikkerheten i Midt-Norge ved å sikre regionen tilstrekkelig overføringskapasitet. Vindkraftutbygging i området vil bidra til å styrke produksjonsmulighetene lokalt, og redusere kraftunderskuddet på Fosen og i Sør-Trøndelag.

Den nye kraftledningen fra Namsos til Trollheim vil i tillegg til å legge til rette for vindkraft også dekke et behov for fremtidig økt nord-sørkapasitet gjennom Midt-Norge. Det er usikkerhet knyttet til når det vil være behov for nettiltak for å øke overføringskapasiteten gjennom regionen. Statnett har i brev til departementet av 31. mai 2013 gjort rede for foretakets forventninger hva gjelder nord-sørkapasitet. Statnett forventer at det er behov for en gjennomgående sentralnettsledning gjennom Trøndelag mellom 2023-2028. Det legges opp til en trinnvis utbygging der radialene Namsos-Storheia og Snillfjord-Trollheim bygges før sammenkoblingen over Trondheimsfjorden (Storheia-Snillfjord).

Dersom det ikke kommer vindkraft på Fosen og i snillfjordområdet vil et aktuelt alternativ for å øke overføringskapasiteten gjennom regionen være oppgradering av en eksisterende ledning i indre Trøndelag. Denne løsningen vil ha lavere kostnader enn det omsøkte tiltaket med ny ledning over Fosen. Fordelene med vindkraftverkene må derfor oppveie ekstrakostnadene forbundet med nettløsningen over Fosen. Det må realiseres en tilstrekkelig mengde vindkraftproduksjon for at det skal være samfunnsmessig rasjonelt å bygge ledningen fra Namsos via Roan og Storheia til Trollheim.

Statnett har i konsesjonssøknadene oppgitt at det må realiseres 600-800 MW vindkraft på Fosen og 400-500 MW i snillfjordområdet for å forsvare bygging av de to radialene Namsos-Storheia og Snillfjord-Trollheim. NVE har lagt disse anslagene til grunn i sine konsesjonsvedtak. Departementet vil her nevne at flere klagere har pekt på at det ikke er nødvendig å realisere det omfang vindkraft som er konsesjonsgitt av NVE. Etter departementets oppfatning skal utbyggingsomfanget kunne forsvares ut fra virkningene for miljø, reindrift og andre berørte. For store kutt i de enkelte vindkraftanleggene kan imidlertid også føre til at de resterende vindkraftprosjektene ikke kan forsvare nettkostnadene og at heller ikke disse bygges ut. Erfaringsmessig er det også slik at faktisk installert effekt ofte reduseres i forhold til det som er konsesjonsgitt gjennom detaljprosjekteringen.

Det må derfor være en forutsetning for departementets klagebehandling at det ikke kan gjøres for store reduksjoner i prosjektene samlet sett, eller i de enkelte prosjekter, dersom det skal gis konsesjon. Dersom det er påkrevet med reduksjoner, for eksempel av hensyn til miljø eller reindrift, i et slikt omfang at fordelene ved vindkraftproduksjonen og økt nord-sørkapasitet ikke overstiger de negative virkningene av utbyggingen, må departementet avslå konsesjonssøknadene. Det vil derfor være sentralt i klagebehandlingen å vurdere om et utbyggingsomfang som forsvarer kostnadene ved sentralnettsledningen også er forsvarlig for miljø og reindrift og andre berørte interesser.

Departementet legger til grunn at Statnett forsikrer seg om at det vil bli realisert en tilstrekkelig mengde vindkraft før ledningen etableres.

5.3 Naturmangfold

Flere klagere har også tatt opp spørsmålet om bruk av jordkabel av hensyn til for eksempel fugl eller naturreservater. Departementet vil vise til gjeldende kablingsstrategi som fremgår av nettmeldingen (Meld. St. 14 (2011-2012)). Departementet finner grunn til å peke på at jordkabel på dette spenningsnivået krever store naturinngrep. En jordkabel vil kreve en betydelig grøftebredde, og i anleggsfasen må all vegetasjon fjernes over grøftetraseen. Det kan også være behov for å sprengte fjell som gir permanente spor. Departementet anser derfor jordkabel som et uegnet tiltak for å ivareta for eksempel skogreservater. Det følger av strategien i nettmeldingen at det skal bygges luftledning på dette spenningsnivået, og at det er en forutsetning for jordkabling at det gir særlige miljøgevinster. De særlige miljøgevinstene må også forsvare ekstrakostnaden ved kabling.

Departementet kan ikke se at det er pekt på konkrete deler av traseen hvor en jordkabel gir særlige miljøgevinster for fugl som forsvarer andre ulemper for naturmiljø og ekstrakostnader.

5.3.1 Kunnskapsgrunnlaget

Flere klagere mener kunnskapsgrunnlaget er for dårlig. Kunnskapsgrunnlaget for fugl, samt utredning av sumvirkninger er særlig fremhevet. Behovet for utredninger av sumvirkninger er behandlet i vedtaket om vindkraftverkene på Fosen, og departementet viser til denne vurderingen.

5.3.2 Fugl

Naturvernforbundet i Sør- og Nord-Trøndelag har i sin klage vist til undersøkelser som det hevdes dokumenterer at 3-4000 fugl kan bli drept per kilometer kraftledning i områder med høy fugletetthet. Dette bygges på forholdstall hvor det estimeres fuglekollisjoner ut fra antall kilometer konsesjonsgitte kraftledningstraseer og antall vindturbiner. Departementet mener virkningene for fugl må vurderes konkret, og er enig med NVE i at de beregninger Naturvernforbundet har gjort ikke kan legges til grunn for vurderingen.

Flere klagere har pekt på konsekvenser av kraftledninger og vindkraftverk for fugl. Det er i liten grad presisert hvilke lokaliteter som særlig berører fugl. Departementet vil derfor redegjøre for lokaliteter som særlig vil bli påvirket av ledningen.

Generelt om kraftledningers påvirkning på fugl

Det fremgår av konsekvensutredningen at kraftledningen kan føre til at fugl kan bli skadd eller drept ved kollisjoner eller ved strømgjennomgang (elektrokusjon). Ledningsstrek er registrert som viktigste rapporterte dødsfaktor for hubro. Dette skyldes i all hovedsak elektrokusjon og ikke kollisjoner. Det fremgår av konsekvensutredningen at det nesten utelukkende er kraftledninger på lavere spenningsnivå som tar livet av fugl på denne måten.

All fugl er utsatt for kollisjoner. Ifølge konsekvensutredningen dominerer ender og vadefugler statistikken. For fugler flest er likevel kollisjonsrisikoen liten med god sikt, men tåke, regn og mørke øker faren vesentlig. Dette er påvist for blant annet hønsfugl og ender. Store fugler som manøvrerer tungt kolliderer derimot ofte også med god sikt. Konsekvensutredningen nevner svaner og traner som eksempler. Andre fuglegrupper som på grunn av vingeformen manøvrerer dårlig, slik som hønsfugl, ender, svaner, gjess og lom, har vist seg å være mer utsatt for kollisjoner. I tillegg er arter som tilbringer mye tid i flukt, slik som rovfugl og måker, kollisjonsutsatte. Anleggsperioden kan også ha betydning for fuglelivet, særlig i hekketiden for de mest skyte fuglene.

Strekningen Namsos transformatorstasjon-Snautuva

På strekningen mellom Namsos transformatorstasjon og Snautuva vil ifølge NVE ledningen passere hekkeområder for storlom, trane og spillplass for storfugl, men

konsekvensen vurderes som liten til middels negativ på grunn av avstanden mellom traseen og hekkeplassene. Ny ledning vil i stor grad parallellføres med eksisterende 300 kV på denne strekningen. NVE mener kollisjonsfaren kan øke spesielt over Høgvatnet og Høgmyra. Det er også registrert en lokalitet av hubro i influensområdet.

Departementet konstaterer at ledningen på denne strekningen i stor grad vil parallellføres med eksisterende ledning. Departementet har likevel merket seg at ledningen kan få negative virkninger for storlom som er nær truet, men departementet slutter seg til NVEs vurdering av at virkningene er begrensede. Departementet kan ikke se at de negative effektene truer forvaltningsmålene for storlom.

Vedrørende den registrerte lokaliteten av hubro, forutsetter departementet at det tas tilbørlig hensyn til denne i anleggsfasen dersom lokaliteten er i bruk. Departementet mener også det må vurderes kollisjonsreducerende tiltak i detaljplanleggingen. Med de vilkår som her er satt, mener departementet ledningen vil ha små negative virkninger for lokaliteten av hubro.

Strekningen fra Snautuva til Lensmannsheia

Konsekvensutredningen vurderer konsesjonsgitt alternativ for å gi middels til liten negativ konsekvens for biologisk mangfold. Dette er ikke begrunnet av hensynet til fugl. NVE har i sitt vedtak lagt vekt på at konsesjonsgitt alternativ har et noe lavere konfliktpotensial for andefugl, jerpe og storfugl.

Etter departementets oppfatning er konflikten med fugl liten på denne strekningen.

Strekningen fra Lensmannsheia til Kangvassbekken

Konsesjonsgitt trasé er i konsekvensutredningen vurdert å gi middels negative konsekvenser for fugl på denne strekningen. Etter departementets oppfatning er det imidlertid ingen truede eller nær truede arter som blir særlig påvirket av ledningen på denne strekningen.

Strekningen fra Kangvassbekken til Roan transformatorstasjon

Konsesjonsgitt trasé vil i liten grad ha negative virkninger for truede og nær truede fuglearter på denne strekningen.

Strekningen fra Roan transformatorstasjon til Seterheia

Virkningen av 420 kV ledningen på denne strekningen, må sees i sammenheng med at eksisterende 66 kV ledning mellom Straum transformatorstasjon og Hubakken transformatorstasjon saneres dersom NVEs vedtak stadfestes.

Det er ikke påvist direkte konflikter med hekkeplasser eller spillplasser for fugl på denne strekningen, men det er registrert nær truede arter i influensområdet som er satt til 2,5 kilometer fra traseen. Det er generell kollisjonsrisiko for storlom på ved dette alternativet. Også for svartand som er karakterisert som nær truet på rødlisten, vurderes ledningen å øke kollisjonsfaren. Det er særlig lokalitetene av storlom i Slåttånebbtjøna og for storlom og svartand i Sør-Tostenvatnet som fremheves i konsekvensutredningen.

Det er også registrert lokaliteter av smålom på Middagsfjellet. Det vurderes i konsekvensutredningen at disse lokalitetene har hoveddelen av næringstrekket sitt mot vest, og at kollisjonsfaren dermed kan reduseres som følge av sanering av 66 kV mellom Straum og Hubakken. Det samme gjelder for lokaliteten av smålom ved Rundtjøna.

For hekkelokaliteten for storlom sør for Vesterheia vil konsesjonsgitt alternativ ikke medføre nevneverdige endringer sammenlignet med dagens situasjon.

Departementet konstaterer at ledningen kan medføre noe større kollisjonsfare for enkelte lokaliteter av nær truede arter for storlom og svartand. Departementet mener likevel at de negative virkningene ikke er av en slik størrelse at det er i strid med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven § 5.

Strekningen fra Seterheia til Storheia transformatorstasjon

Mellom Seterheia og Norddalen sør vurderer konsekvensutredningen virkningen for fugl til å være intet til lite negativt omfang. I Tuvannet nordvest for Seterheia er det registrert en hekkelokalitet for storlom. Konsekvensutredningen vurderer at kollisjonsrisikoen ikke endres vesentlig fordi eksisterende 66 kV ledning saneres. Dette vil også være tilfellet for to lokaliteter av smålom ved Nordslåtten og Marikammen. Det blir også pekt på at hoveddelen av næringstrekket antas å gå vestover.

Ved Skjerva passerer traseen en hekkeplass for hønehauk. Dette vil ifølge konsekvensutredningen medføre økt kollisjonsrisiko. Hønehauk er kategorisert som nær truet.

Ved Kjelbotenheia vil ledningen gå nær en hekkeplass for smålom. Kollisjonsrisikoen var med opprinnelig omsøkt løsning vurdert som stor. Statnett har foreslått en justering av traseen, hvor traseen legges lavere i terrenget og lenger bort fra hekkeplassen. Den justerte traseen medfører redusert kollisjonsrisiko sammenlignet med opprinnelig omsøkt alternativ.

NVE bemerker at ingen kjente lokaliteter berøres direkte av ledningen. NVE forutsetter likevel at kjente biologiske verdier nær traseen ivaretas i detaljplanleggingen.

Departementet slutter seg til konsekvensutredningens vurdering av at ledningen vil ha små virkninger for storlom på grunn av saneringen av 66 kV ledningen på strekningen. Departementet konstaterer at ledningen vil passere nær en hekkeplass for hønsehauk, og at dette kan medføre økt kollisjonsfare. Departementet kan likevel ikke se at virkningene er av et slikt omfang at det er i strid med forvaltningsmålene, jf. naturmangfoldloven § 5.

Departementet har også merket seg at en hekkeplass for smålom kan bli berørt av ledningen. Departementet mener likevel at den justeringen av traseen som er foretatt vil redusere de negative virkningene. Departementet kan ikke se at virkningene er i strid med forvaltningsmålene for smålom.

Strekningen fra Storheia transformatorstasjon til Aunfjæra

Konsekvensen for fugl er i konsekvensutredningen vurdert til middels negativ på denne strekningen. Ledningen går nær hekkelokaliteter for nær truede arter som storlom, svartand, stjertand og hønsehauk. Havørn og kongeørn kan også bli berørt av ledningen. Avstanden til lokaliteten for havørn er omtrent 1,5 til 2 km, noe NVE mener tilsier at hekkelokaliteten ikke påvirkes. Jaktområdet kan likevel påvirkes av ledningen.

Ledningen passerer omtrent 600 meter fra en hekkelokalitet for hønsehauk. NVE mener ledningen kan medføre økt kollisjonsfare for hønsehauken, men mener det er enda viktigere å ivareta hensynet til lokaliteten i hekkeperioden.

Andefugl som svartand og stjertand holder til ved Rødsjøen og Nordelva. NVE mener ledningen kan medføre økt kollisjonsfare for andefuglene. Det fremgår av konsekvensutredningen at storlom også holder til ved Rødsjøen og Nordelva, men det er ikke fremhevet særlige negative konsekvenser for storlom.

Ved Brattlandsheia går ledningen omtrent 2 km fra en lokalitet av kongeørn. Etter NVEs vurdering går ledningen i god avstand fra lokaliteten. Ledningen kan berøre jaktområde for kongeørnen, men NVE mener konsekvensen er liten. Ved Blåfjellet går ledningen omtrent 1 km fra en hekkelokalitet for vandrefalk. NVE legger til grunn at dette kan berøre jaktområdet til vandrefalken.

Ved Storlidalen krysser ledningen omtrent 1,1 km fra reirplassen til havørn. NVE mener avstanden til hekkelokaliteten gjør at havørnens hekking ikke påvirkes av ledningen. NVE vurderer konsekvensen for øvrig ledningens virkning for havørn som liten. Det er også en lokalitet for hønsehauk noe lenger sør i Storlidalen omtrent 1,1 km fra ledningen. NVE mener ledningen kan medføre en økning i kollisjonsrisiko, men NVE mener det er enda viktigere å ta hensyn til lokaliteten i hekkeperioden.

Samlet mener NVE at de største konsekvensene for fugl er knyttet til økt kollisjonsfare for fugl som flyr ned Austdalen og Norddalen. Etter NVEs oppfatning kan de negative

virkningene reduseres ved merking av ledningene der fuglene trekker. NVE har satt vilkår om at det skal vurderes avbøtende tiltak for å redusere risikoen for fuglekollisjoner i dette området.

Departementet konstaterer at ledningen på denne strekningen kan medføre kollisjonsfare for flere nær truede arter. Departementet er enig med NVE i at området ved Austdalen og Norddalen er området som skaper størst kollisjonsfare. Departementet mener likevel at virkningene for svartand og stjertand ikke er av et slikt omfang at det truer forvaltningsmålene i naturmangfoldloven § 5 for disse artene. Havørn kan bli negativt påvirket i Austdalen. Bestanden av havørn er livskraftig, og departementet kan heller ikke se at kraftledningen er i strid med forvaltningsmålene for denne arten. Departementet har merket seg at NVE mener det bør vurderes avbøtende tiltak i detaljplanleggingen.

Ledningen vil også kunne ha negative virkninger for hønehauk og kongeørn. Departementet forutsetter at de negative virkningene av anleggsfasen begrenses i detaljplanleggingen. Departementet mener virkningene i driftsfasen ikke er av et slikt omfang at det er i strid med forvaltningsmålene for disse artene.

Strekningen fra Selvneset til Middagshaugen

På denne strekningen er det registrert flere lokaliteter av hubro. I kystområdene i Agdenes er det forekomster av hubro og havørn, men hekkeplassene for disse artene er omtrent 3 km unna ledningen. NVE mener ledningen ikke vil ha noen særlig negativ effekt for disse artene. Departementet er enig i denne vurderingen.

Det er også registrert en hekkelokalitet for hubro ved Kjølen. Avstanden til tiltaket er omtrent 1,8 km, og ifølge konsekvensutredningen benytter ikke hubro områdene der ledningen er planlagt. NVE slutter seg til denne vurderingen og mener ledningen ikke vil ha virkninger for hubro. Departementet slutter seg til konsekvensutredningens og NVEs vurdering av dette.

Den konsesjonsgitte traseen kan få negative virkninger i form av økt kollisjonsrisiko for hønehauk, havørn og smålom. NVE mener merking av ledningen over Svartvatnet kan redusere faren for kollisjoner.

Departementet konstaterer at ledningen vil kunne ha negative virkninger for hønehauk, havørn og smålom. Havørn og smålom er livskraftige arter, og departementet mener kollisjonsrisikoen ikke medfører konflikt med forvaltningsmålene for disse artene. Det samme mener departementet for hønehauk selv om denne arten er karakterisert som nær truet.

Strekningen fra Middagshaugen til Snillfjord transformatorstasjon

Det er registrert lokaliteter av storlom, kongeørn, smålom, hønsehauk nær ledningen på denne strekningen. Den nærmeste lokaliteten for storlom er omtrent 500 meter fra konsesjonsgitt trasé. Ledningen krysser flere av vassdragene som reirlokaltetene ligger i tilknytning til. NVE mener konsesjonsgitt alternativ vil forstyrre storlommen, og at å unngå anleggsarbeid i hekkeperioden kan redusere virkningene for storlommen.

Det er også registrert en hekkelokalitet for kongeørn omtrent 1,8 km unna konsesjonsgitt trasé. Konsekvensen er angitt til liten i konsekvensutredningen. Departementet mener avstanden tilsier at virkningen for denne lokaliteten er begrenset.

Konsesjonsgitt trasé passerer omtrent 650 meter fra en hekkeplass for hønsehauk. I konsekvensutredningen påpekes det at hønsehauk generelt er lite utsatt for kollisjoner, og mener konsekvensen er liten. NVE peker på at arten er sensitiv for forstyrrelser i hekkeperioden, og mener derfor at anleggsarbeid i hekkeperioden bør unngås. Departementet legger til grunn at virkningene for hønsehauk i stor grad kan begrenses i detaljplanleggingen.

Det er registrert flere hubrolokaliteter vest for Remmafjellet. Den nærmeste av disse er omtrent 1,3 km fra det alternativt omsøkte alternativet på strekningen. NVE legger til grunn at dette er tilstrekkelig for å unngå forstyrrelser ved lokaliteten og redusere kollisjonsrisikoen til et minimum, selv om GPS-studier viser at hubroen jakter på Remmafjellet. Departementet legger til grunn at konsesjonsgitt trasé som ligger lenger unna hubrolokalitetene ikke vil ha negative virkninger for hubro.

NVE konkluderer med at konsesjonsgitt alternativ vil medføre økt kollisjonsfare for storlom, hønsehauk og kongeørn. Departementet slutter seg til denne vurderingen, men risikoen for hønsehauk og kongeørn er mer begrensede. I alle tilfeller kan ikke departementet se at ledningen innebærer negative virkninger som er i strid med forvaltningsmålene for disse artene.

Strekningen fra Snillfjord transformatorstasjon til Berdal

I Snilldal er det registrert en hekkelokalitet for hubro. Hubro ble hørt regelmessig på 70-tallet, men ifølge konsekvensutredningen er det ingen aktivitet her de siste 20 årene. Departementet legger derfor til grunn at ledningen ikke vil ha negative virkninger for hubro i Snilldal.

Ledningen går gjennom det konsesjonsgitte vindkraftverket Geitfjellet. Her passerer ledningen nær en lokalitet for storlom og to lokaliteter for kongeørn. Det fremgår av konsekvensutredningen at registreringen av storlomlokaliteten er basert på en observasjon av en enslig hann i 2009. Verdien er vurdert til liten. NVE mener det er

usikkert om storlom faktisk hekker ved denne lokaliteten. NVE mener derfor det er vanskelig å stille vilkår om at anleggsarbeidet skal foregå utenom hekketiden. Departementet bemerker at det er usikkert om lokaliteten av storlom faktisk er i bruk, men departementet mener det kan være grunn til å undersøke dette før anleggsarbeidene iverksettes. For øvrig kan ikke departementet se at de negative virkningene for storlom er av en slik størrelse at det er i strid med forvaltningsmålene for naturmangfold.

Det er registrert kongeørnlokaliteter ved Skottstøkammen og Seglafjellet. Ved Skottstøkammen passerer ledningen med 500 meter fra lokaliteten og parallellføres med eksisterende ledning. Det er et høydedrag mellom hekkelokaliteten og ledningen. Avstanden fra lokaliteten på Seglafjellet og ledningen er omtrent 2 km. Ifølge konsekvensutredningen er lokaliteten hentet fra Fylkesmannens viltkart og statusen er ukjent.

NVE mener ny ledning medfører en begrenset økning i kollisjonsrisiko i tillegg til eksisterende ledning. Eksisterende ledning er imidlertid bygget med tremaster og linene vil komme i ulike nivåer (vertikal utstrekning). NVE mener dette kan utgjøre en forhøyet risiko for kollisjon. Kongeørn kan også forstyrres av anleggsarbeidet ifølge NVE.

Departementet konstaterer at ledningen på denne strekningen kan ha negative virkninger for kongeørn både i anleggs- og driftsfasen. Departementet mener det må tas hensyn til kongeørn i detaljplanleggingen, slik at forstyrrelsene begrenses. Departementet bemerker at kongeørn er klassifisert som livskraftig, og departementet kan ikke se at virkningene av ledningen er i strid med forvaltningsmålene for kongeørn.

Strekningen fra Berdal til Stormyra

Det er registrert en lokalitet for havørn omtrent 2 km unna konsesjonsgitt trasé ved Berdal. NVE mener hekkelokaliteten ikke vil forstyrres, men jaktområdet kan bli påvirket. Konsekvensen er vurdert til liten i konsekvensutredningen. Departementet er enig i denne vurderingen.

Konsesjonsgitt trasé går omtrent 2,5 km unna en registrert lokalitet for jaktfalk. Jaktfalk er karakterisert som nær truet. Avstanden tilsier etter NVEs vurdering at denne ikke blir forstyrret, selv om traseen trolig inngår i jaktområdet. Departementet er enig i at avstanden er såpass stor at betydningen for jaktfalk er begrenset.

Det er mye fugl i områdene ved Nonsheia/Tverrfjellet herunder kongeørn og smålom. NVE mener ledningen kan øke kollisjonsrisikoen, og at dette i størst grad gjelder for smålom. Departementet konstaterer at ledningen kan øke faren for kollisjoner i dette området, men bestanden av de berørte artene er livskraftige. Departementet kan derfor ikke se at virkningene er i strid med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven.

Ved Sædalssætra passerer ledningen nær en hekkelokalitet for kongeørn. Lokaliteten har ifølge NVE ikke vært i bruk siden 90-tallet. Konsekvensene er angitt til liten i konsekvensutredningen. Departementet slutter seg til denne vurderingen.

Strekningen mellom Stormyra og Trollheim transformatorstasjon

I Spjøtdalen er det registrert en lokalitet for hønehauk omtrent 200 meter fra ledningen. Hønehauken jakter trolig i området der ledningen er planlagt. Ledningen parallellføres med eksisterende 132 kV ledning i dette området. Dette vil medføre liner i ulike høyder, noe som kan øke kollisjonsfaren. NVE mener det bør tas hensyn til fugl i anleggsarbeidet i og med at hønehauken er sårbar for forstyrrelse. Departementet konstaterer at ledningen kan ha negative virkninger for hønehauk i dette området.

I Fjellbekkdalen er det registrert en mulig hubrolokalitet omtrent 2 km unna ledningen. Konsekvensen er vurdert som liten til middels fordi parallellføring med eksisterende ledning reduserer tilleggsbelastningen. NVE konstaterer at usikkerhet om lokaliseringen gjør det vanskelig å vurdere konsekvensene. NVE mener det viktigste avbøtende tiltaket for hubro er å unngå anleggsarbeid i hekkeperioden. Departementet mener føre var-prinsippet må legges til grunn, jf. naturmangfoldloven § 9. Departementet mener likevel at mye tyder på at avstanden til hubrolokaliteten er av en slik størrelse at betydningen synes begrenset. Departementet ber uansett om at lokaliteten ivaretas i detaljplanleggingen.

Kryssingen av fugleområdene i Nordmarka er i konsekvensutredningen vurdert å være av stor verdi for fugl. Ledningen parallellføres med eksisterende 132 kV ledning noe som innebærer liner i ulike høyder og økt kollisjonsfare. Vannene utgjør kjerneområdet for våtmarksfugl i området og har en av de beste bestandene av smålom i Møre og Romsdal. I dette området lever også den nær truede arten dobbeltbekkasin. NVE er enig med konsekvensutredningen i at det bør vurderes avbøtende tiltak i dette området for å redusere kollisjonsfaren for fugl.

Departementet slutter seg til vurderingen av at kraftledningen i dette området får negative virkninger for arter som lom og dobbeltbekkasin. Departementet kan ikke se at virkningene er i strid med forvaltningsmålene, men mener likevel det bør vurderes avbøtende tiltak i detaljplanleggingen.

5.3.3 Før- og etterundersøkelser for fugl

Natur og ungdom mener det må stilles vilkår om for- og etterundersøkelser. Departementet mener de vilkår som er stilt til undersøkelser før anleggsvirksomhet settes i gang for truede og nær truede fuglearter er tilstrekkelig. Departementet viser til at det ble satt vilkår om etterundersøkelser i forbindelse med konsesjonsbehandlingen av vindkraftverkene i Rogaland for å kartlegge vindkraftverkernes virkning for fugl.

Departementet mener det kan være grunn til å stille vilkår om for- og etterundersøkelser for hubro.

Av øvrige arter hvor det bør vurderes pålegg om for- og etterundersøkelser, mener departementet det bør legges vekt på om det er truede eller nær truede arter og kunnskapen om virkninger av vindkraftverk og nett på den aktuelle arten. Det er særlig havørn, kongeørn, storlom, smålom og hønehauk hvor det etter departementets oppfatning er aktuelt å pålegge for- og etterundersøkelser. Havørn og kongeørn er livskraftige arter, og det blir forsket på vindkraftverks påvirkning på havørn på Smøla. Departementet finner derfor ikke grunn til å pålegge for- og etterundersøkelser for havørn og kongeørn.

Departementet finner at det generelt er begrenset med kunnskap om hvilken påvirkning etablering av vindkraft og nett har for lommene. Departementet legger til grunn at vilkåret om for- og etterundersøkelser av enkelte fuglearter også skal inkludere stor- og smålom. Hønehauk og svartand er nær truede arter og kan påvirkes av flere prosjekter. Departementet finner at dette tilsier at det pålegges for- og etterundersøkelser også for hønehauk og svartand.

5.3.4 Samlet belastning for fugl

Flere klagere har etterlyst en samlet vurdering av vindkraftverkene og kraftledningenes betydning for fugl, jf. naturmangfoldloven § 10. NVE har vurdert samlet belastning for fugl for vindkraftverkene i snillfjordområdet og for kraftledningen på strekningen mellom Storheia og Snillfjord.

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut ifra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen, jf. også formuleringen i § 8 om effekten av påvirkninger. I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede fremtidige inngrep.

Departementet slutter seg til NVEs forståelse av vurderingen av samlet belastning i snillfjordsakene, hvor det fremgår at kraftledningene og vindkraftverkene berører mange avgrensede økosystemer, og at det alltid vil være noe usikkerhet knyttet til virkningene for alle disse. Departementet vil i det følgende redegjøre for eksisterende og potensielle fremtidige større kraftledninger og vindkraftprosjekter på Fosen. For denne vurderingen i snillfjordområdet vises det til NVEs vedtak. Deretter vil departementet vurdere den samlede belastningen for truede og nær truede fuglearter, samt andre fuglearter som særlig blir berørt av flere av tiltakene. Det er i liten grad lokaliteter som berøres av flere vindkraftverk utover de som er vurdert for det enkelte kraftlednings- og vindkraftprosjekt. For de enkelte fuglelokaliteter vises det til

vurderingene som er foretatt under hvert enkelt prosjekt. Departementet vil her konsentrere seg om arter som særlig vil bli berørt av flere prosjektene.

5.3.4.1 Eksisterende og potensielle fremtidige energianlegg

På Fosen er Bessakerfjellet vindkraftverk (57,5 MW) og Valsneset vindkraftverk (11,5 MW) i drift, og det er også gitt konsesjon til en utvidelse av dette vindkraftverket (10 MW). Harbakfjellet vindkraftverk er også konsesjonsgitt (90 MW), men ikke i drift. Det var meldt og omsøkt en rekke vindkraftprosjekter på Fosen. NVE foretok i brev av 20. mars 2009 en prioritering av prosjektene på Fosen på grunn av nettkapasiteten. NVE anbefalte at 11 meldte prosjekter ble avsluttet. NVE prioriterte prosjektene Sørmarkfjellet-, Roan-, Kvenndalsfjellet og Storheia vindkraftverk, mens Innvordfjellet, Breivikfjellet, Jektheia/Øyenskvavlen og Blåheia ikke ble prioritert i første omgang.

I vedtak av 24. juni 2010 avslo NVE søknaden om konsesjon for Blåheia- og Rapheia vindkraftverk. Etter at NVE fattet vedtak om vindkraftverk i snillfjordområdet, har vindkraftverket Kallursdalsbrottet (69 MW) blitt meldt.

Vedrørende eksisterende nettanlegg er det en ledning på høyere spenningsnivå som berører området. Dette er ledningen Namsos-Klæbu (300 kV) som Namsos-Roan-Storheia vil parallellføres med ut fra Namsos transformatorstasjon. Forøvrig er det to gjennomgående forbindelser over Fosenhalvøya på lavere spenningsnivå under 132 kV. Det er søkt om en 66/132 kV samordnet nettilknytning for Innvordfjellet- og Breivikfjellet vindkraftverk. Denne søknaden er til behandling i NVE.

5.3.4.2 Fuglearter som berøres av flere prosjekter på Fosen og i snillfjordområdet

Hubro

Hubro er karakterisert som *sterkt truet* på rødlisten for 2010. Det antas å være mellom 350 og 600 hubropar i Norge, og i Sør-Trøndelag hekker trolig 70 par. Departementet har redegjort for virkningene for enkeltlokalitetene av hubro ovenfor, samt i vedtakene for vindkraftverkene på Fosen og i snillfjordområdet. Det er satt vilkår om før- og etterundersøkelser for hubro i alle vindkraftvedtak og i dette kraftledningsvedtaket. Etter departementets oppfatning kan dette bidra til å dempe de negative virkningene og dermed den samlede belastningen på arten.

For 420 kV kraftledningen finner departementet grunn til å fremheve den registrerte lokaliteten i influensområdet mellom Namsos transformatorstasjon og Snautuva, samt en mulig hubrolokalitet i influensområdet på strekningen Stormyra-Trollheim transformatorstasjon. Ledningen vil i hovedsak parallellføres med eksisterende ledninger på disse strekningene noe som gjør at tilleggsbelastningen blir mindre enn om det hadde blitt bygget en ny ledning i et nytt område.

Det er mye som tyder på at det finnes en hekkelokalitet for hubro i influensområdet for Sørmarkfjellet vindkraftverk. Virkningene av vindkraftverket for lokaliteten er usikre, men departementet kan ikke se bort fra at Sørmarkfjellet vindkraftverk kan ha negative virkninger for hubro.

For Kvenndalsfjellet vindkraftverk er det registrert hubrolokaliteter, men departementet mener avstanden til hubrolokalitetene og hubroen flygehøyde gjør at det er liten kollisjonsrisiko. Vedrørende faren for forstyrrelser forutsetter departementet at det legges stor vekt på potensielle forstyrrelser av hekkende hubro ved valg av trasé for atkomstveien i detaljplanleggingen.

For Roan vindkraftverk er det registrert gamle hubrolokaliteter et stykke utenfor planområdet. Virkningene for hubro er antatt å være små.

Ved Storheia er det registrert en gammel hubrolokalitet i planområdet, og hubro er observert utenfor planområdet ned mot Hildremsvatnet naturreservat. Departementet har satt vilkår om at det ikke skal plasseres vindturbiner nærmere enn 800 meter fra den registrerte lokaliteten, selv om det er usikkert om lokaliteten er i bruk. Departementet mener dette vil være egnet til å dempe eventuelle negative virkninger for hubrolokaliteten.

Det registrert et hekkeområde omtrent 2 km utenfor planområdet for Frøya vindkraftverk. Departementet mener avstanden til lokaliteten er tilstrekkelig til å unngå forstyrrelser, og redusere kollisjonsrisikoen til et minimum.

For de tre vindkraftverkene i Snillfjord legger departementet til grunn at det trolig er ett til to hubropar som hekker i området Berg-Melvasslia-Slørdalen-Åstfjorden. Den nærmeste av hekkelokalitetene er omtrent 1,5 km unna planområdene for Svarthammaren/Pållifjellet og Remmafjellet. Det er også registrert en hekkelokalitet 2-3 km vest for planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet og Engvikfjellet. Departementet legger til grunn at vindkraft- og kraftledningsprosjektene i snillfjordområdet samlet kan påvirke den lokale bestanden. Departementet har redusert planområdet noe for Remmafjellet vindkraftverk av hensyn til hubro.

Departementet konstaterer at kraftledningene og vindkraftverkene samlet kan ha negative virkninger for hubro. Det er knyttet stor usikkerhet knyttet til de konkrete virkningene for hubro, noe departementet har tatt hensyn til i en føre-var vurdering. Med de vilkår som departementet har satt både i anleggsfasen og ved at det er satt vilkår om begrensninger i turbinplassering av hensyn til hubro, mener departementet at virkningene ikke er av et slikt omfang at det er i strid med forvaltningsmålene for denne arten, jf. naturmangfoldloven § 5.

Storlom

Storlom er karakterisert som *nær truet* på rødlisten for 2010. Bestanden er ifølge NVE anslått til å være mellom 4000 og 10000 reproduserende individer. Bestanden av storlom i Midt-Norge antas å være stabil.

For 420 kV ledningen er det registrert flere lokaliteter av storlom langs traseen. Storlom er en fugl som er ansett for å være utsatt for kollisjoner med kraftledninger grunnet stor flygehastighet og relativt dårlig manøvreringsevne. Storlom er også sårbar for forstyrrelser nær hekkelokaliteter.

På strekningen mellom Namsos transformatorstasjon og Snautuva passerer ledningen en storlomlokalitet, men avstanden er såpass stor at virkningene er ansett for å være begrensede. Mellom Roan og Seterheia passerer ledningen flere lokaliteter for storlom, og det er vurdert at ledningen kan innebære kollisjonsfare på denne strekningen. Mellom Seterheia og Storheia vil ikke ledningen ha vesentlige endringer for storlom på grunn av sanering av eksisterende 66 kV ledning.

Mellom Storheia og Aunfjæra passerer ledningen en lokalitet for storlom, men det er ikke fremhevet særlige negative konsekvenser. På strekningen Middagshaugen-Snillfjord transformatorstasjon kan ledningen innebære kollisjonsfare og forstyrrelse av storlom. Anleggsarbeid bør unngås i hekkeperioden for å unngå forstyrrelser.

Kollisjonsrisiko og forstyrrelser i hekkeperioden er også antatte ulemper for storlom som følge av vindkraftverk.

Det er en mulig hekkelokalitet for storlom ved Molinvatnet i planområdet for Sørmarkfjellet vindkraftverk. Det er usikkert om lokaliteten er i bruk, men departementet har tatt høyde for at Sørmarkfjellet vindkraftverk kan medføre negative virkninger for storlom.

Også Kvenndalsfjellet vindkraftverk kan ha negative virkninger for storlom. Dette er i første rekke knyttet til forstyrrelser på hekkelokalitetene, men det er også noe kollisjonsrisiko. Kollisjonsfaren kan øke på grunn av den konsesjonsgitte 132 kV kraftledningen fra Harbakfjellet til Hubakken.

Roan vindkraftverk kommer ikke i direkte konflikt med lokaliteter for storlom, men det er lokaliteter tett opptil planområdet som kan føre til forstyrrelser og kollisjonsfare.

Det er registrert lokaliteter for storlom utenfor planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet. Vindkraftverket er vurdert å kunne ha negative virkninger for storlom hovedsakelig i form av forstyrrelser. Det samme gjelder en mulig lokalitet ved Geitfjellet vindkraftverk. Det er satt vilkår om at det skal tas hensyn til storlom i anleggsperioden. Remmafjellets virkninger for storlom er vurdert som små.

Departementet mener kraftledningene og vindkraftverkene kan påvirke den lokale bestanden av storlom. Med de vilkår som er satt av hensyn til storlom, mener departementet at virkningene for storlom ikke er av et slikt omfang at den truer forvaltningsmålene, jf. naturmangfoldloven § 5.

Smålom

Smålom er klassifisert som livskraftig på rødlisten for 2010, men arten er berørt av flere av prosjektene i en slik grad at departementet finner det nødvendig å redegjøre for den samlede belastningen, jf. naturmangfoldloven § 10. Smålom er antatt å ha dårlig manøvreringsevne, og mye forflytning mellom næringsområder og hekkeplasser kan tilsi at smålom er utsatt for kollisjoner. NVE påpeker imidlertid at erfaringer fra Smøla og Bessakerfjellet tilsier at kollisjonsrisikoen er relativt liten, men at smålom kan være sårbar for forstyrrelse i hekketiden.

Det er flere lokaliteter for smålom langs traseen for 420 kV ledningen. Ved Middagsfjellet på strekningen Roan transformatorstasjon-Seterheia, kan imidlertid sanering av eksisterende 66 kV ledning forbedre situasjonen for smålom da kollisjonsrisikoen mellom hekkelokalitet og næringsområder minsker.

Ledningen kan skape økt kollisjonsrisiko ved Kjelbotnheia, på strekningen Selvneset-Middagshaugen, ved Nonsheia/Tverrfjellet og Stormyra-Trollheim transformatorstasjon. Det siste er et viktig område for smålom.

Informasjonen om smålom på Sørmarkfjellet er usikker, men departementet ser ikke bort fra at det kan være lokaliteter av smålom som påvirkes av vindkraftverket. Roan vindkraftverk og Storheia vindkraftverk kan også ha negative virkninger for smålom.

Det er også hekkelokaliteter for smålom som kan påvirkes særlig av Geitfjellet vindkraftverk, Remmafjellet vindkraftverk og Svarthammaren/Pållifjellet i snillfjordområdet.

Departementet konstaterer at det er flere smålomlokaliteter som kan bli påvirket av de ulike prosjektene. Smålom er klassifisert som livskraftig, og departementet kan ikke se at påvirkningen er av et slikt omfang at det er i strid med forvaltningsmålene for smålom, jf. naturmangfoldloven § 5.

Kongeørn

Kongeørn er klassifisert som livskraftig på rødlisten for 2010. Kongeørn er regnet som kollisjonsutsatt, særlig under territoriehevdning, forflytning og næringsssøk. Bestanden av kongeørn i Norge antas å være i vekst.

Det er registrert flere lokaliteter av kongeørn som kan bli påvirket av 420 kV ledningen. På strekningen mellom Storheia og Aunfjæra er det registrert en kongeørnlokalitet som

kan bli berørt av kraftledningen. Det samme gjelder ved Brattlandsheia, men avstanden til lokaliteten er forholdsvis stor. Jaktområdet kan likevel bli berørt av kraftledningen. På strekningen mellom Middagshaugen og Snillfjord transformatorstasjon kan ledningen øke kollisjonsfaren, men de negative virkningene vurderes som begrenset.

Det kan være kollisjonsfare ved Skottstøkkammen og Seglafjellet i tillegg til eksisterende ledning på strekningen på grunn av ulik høyde på linene. Anleggsarbeid kan også virke forstyrrende på kongeørnlokalitetene. Ved Nonsfjellet/Tverrfjellet medfører ledningen også økt kollisjonsrisiko for kongeørn.

Det er ikke registrert lokaliteter av kongeørn i planområdet for Sørmarkfjellet vindkraftverk, men det antas at kongeørn befinner seg i influensområdet. Departementet legger til grunn at Sørmarkfjellet vindkraftverk kan medføre negative virkninger for kongeørn. Også Roan vindkraftverk kan ha negative virkninger for kongeørn.

Ved Storheia er det registrert kongeørnlokaliteter like utenfor planområdet, og det er registrert et ørnetrekk øst i planområdet. Dette kan medføre kollisjonsrisiko og fare for forstyrrelser i anleggsperioden.

Det legges til grunn at den lokale bestanden av kongeørn kan bli påvirket av vindkraftverkene i snillfjordområdet.

Etter departementets oppfatning kan de lokale bestandene av kongeørn bli påvirket av den samlede utbyggingen. Departementet mener likevel at skadevirkningene er så store at det truer forvaltningsmålene for kongeørn, jf. naturmangfoldloven § 5.

Havørn

Havørn er klassifisert som livskraftig på rødlisten for 2010. Ifølge NVE er havørnbestanden i Norge anslått til 3000-4000 par, og Trøndelagskysten er et viktig område for arten. Havørn kan reagere negativt på forstyrrelser fra menneskelig aktivitet nær hekkeplassene. Havørn er en kollisjonsutsatt art. Havørn har hatt sterk bestands- og utbredelsesøkning i Norge de siste 30 årene.

På strekningen Storheia-Aunfjæra er det en lokalitet for havørn 1,5-2 km unna ledningen, men lokaliteten vurderes i liten grad å bli påvirket. Det samme gjelder i Storlidalen, hvor en havørnlokalitet ligger omtrent 1,1 km fra ledningstraseen.

Havørn kan bli negativt påvirket av kraftledningen i Austdalen. På strekningen mellom Selvneset og Middagshaugen kan ledningen medføre økt kollisjonsfare for havørn, men merking kan redusere de negative virkningene. Ved Berdal er det registrert en lokalitet for havørn omtrent 2 km fra ledningen, og ledningen kan ha betydning for jaktområdet til denne lokaliteten.

Det er ikke registrert lokaliteter av havørn i planområdet for Sørmarkfjellet vindkraftverk, men det antas at havørn befinner seg i influensområdet. Departementet legger til grunn at Sørmarkfjellet vindkraftverk kan medføre negative virkninger for havørn. Også Roan vindkraftverk kan ha negative virkninger for havørn.

Ved Storheia er det registrert havørnlokaliteter like utenfor planområdet, og det er registrert et ørnetrekk øst i planområdet. Dette kan medføre kollisjonsrisiko og fare for forstyrrelser i anleggsperioden.

Det legges til grunn at den lokale bestanden av havørn kan bli påvirket av vindkraftverkene i snillfjordområdet.

Etter departementets oppfatning kan den lokale og regionale bestanden av havørn bli påvirket av den samlede utbyggingen. Departementet mener likevel at skadevirkningene er så store at det truer forvaltningsmålene for havørn, jf. naturmangfoldloven § 5.

Hønehauk

Hønehauk er klassifisert som nær truet på rødlisten for 2010. Den norske bestanden anslås å være mellom 2800 og 4000 reproduserende individer. Bestandstrenden er minkende til tross for at arten på rødlisten for 2006 var klassifisert som sårbar. Ifølge NVE finnes det trolig mellom 120 og 150 par i Sør-Trøndelag og bestanden ved kysten vurderes å være god. Arten kan være utsatt for kollisjoner med vindturbiner og kraftledninger, men er hogst ved hekkelokaliteter vurderes for å være den største trusselen på landsbasis.

420 kV kraftledningen passerer flere lokaliteter av hønehauk. På strekningen Seterheia-Storheia transformatorstasjon, Storheia transformatorstasjon-Aunfjæra og Selvneset-Middagshaugen passerer lokaliteter hvor ledningen kan medføre økt kollisjonsfare selv om hønehauk har god manøvreringsevne. Det kan også oppstå kollisjonsfare på strekningen Middagshaugen-Snillfjord transformatorstasjon, og her kan det også være fare for forstyrrelser i hekkeperioden. På strekningen Stormyra-Trollheim transformatorstasjon går ledningen i et jaktområde for hønehauk. Ledningen parallellføres med eksisterende ledning med liner i ulik høyde noe som kan øke kollisjonsfaren.

Hønehauk har vært observert i området vest for roandelen av Roan vindkraftverk, og det er sannsynlig at arten hekker i området. Roan vindkraftverk kan potensielt innebære kollisjonsfare for hønehauk. Det er også registrert lokaliteter av hønehauk i influensområdet for Storheia vindkraftverk og Remmafjellet vindkraftverk.

Departementet konstaterer at de omsøkte anleggene kan få negative konsekvenser for den lokale bestanden av hønehauk. Etter departementets oppfatning vil likevel ikke

virkningene være så store at de er i strid med forvaltningsmålene for denne arten, jf. naturmangfoldloven § 5.

Svartand

Svartand er klassifisert som *nær truet* på rødlisten for 2010. Den norske bestanden anslås å være mellom 2000 og 10 000 reproduserende individer, og bestandstrenden er minkende. Arten kan være utsatt for forstyrrelser på hekkeplassene og kollisjonsrisiko med kraftledninger og vindturbiner.

420 kV ledningen passerer to lokaliteter av svartand på strekningene Roan-Seterheia og Storheia-Aunfjæra. Det antas at ledningen kan medføre økt kollisjonsfare for svartand på disse strekningene.

Det er registrert lokaliteter av svartand i planområdet for Svarthammaren/Pållifjellet vindkraftverk. Det kan også være lokaliteter av svartand i planområdene for de øvrige vindkraftverkene i snillfjordområdet. Her er det satt vilkår om for- og etterundersøkelser for svartand.

Med de vilkår som er satt, mener departementet at de negative virkningene for svartand ikke er av en slik størrelse at det er i strid med forvaltningsmålene, jf. naturmangfoldloven § 5.

Øvrige fuglearter

Departementet kan for øvrig ikke se at kraftledningene og vindkraftverkene har slike negative virkninger at det er i strid med forvaltningsmålene for andre fuglearter som kan bli berørt av utbyggingen.

5.4 Naturtyper og vegetasjon

Foreslåtte Elgsjøen naturreservat

Flere klagere har også pekt på at ledningen vil ha negative virkninger for planlagte Elgsjøen naturreservat. Konesjonsgitt trasé tangerer det foreslåtte reservatet. Med konsesjonsgitt trasé vil ett mastepunkt bli liggende innenfor den foreslåtte grensen for reservatet. Det er teknisk mulig å vinkle ledningen utenfor reservatet, men dette vil få negative virkninger både på grunn av kraftige vinkelmaster og plasseringen av ledningen. På grunn av lite vegetasjon i området og høyden på masten (ca. 28 meter etter grovprosjektering), er det lite behov for skogrydding ved passering gjennom det foreslåtte verneområdet. Avgjørelsen av vernegrensen vil bli avventet og samordnet med konsesjonsbehandlingen av ledningen.

Departementet legger til grunn at vernegrensen for foreslåtte Elgsjøen naturreservat om nødvendig tilpasses kraftledningstraseen, og først avgjøres etter at det er fattet endelig vedtak i denne konsesjonssaken. Departementet mener eventuell reduksjon av verneområdet vil være begrenset, og at de negative virkningene for biologisk mangfold vil være akseptable.

Haugtjønnna og Gammelsætra

Natur og Ungdom er uenig i plasseringen av Roan transformatorstasjon. Natur og Ungdom mener transformatorstasjon må plasseres lenger nord eller sør på grunn av virkningene for kystgranskoglokalitetene Gammelsætra og Haugtjønnna.

NVE skriver i konsesjonsvedtaket at området ved Haugtjønnna ikke er berørt av tekniske inngrep fra før, men stasjonen vil ligge forholdsvis nær riksvei 715. Transformatorstasjonen vil ligge vesentlig lavere i terrenget enn riksveien og dessuten skjult av terrengformasjonene. Innsynet til selve transformatorstasjonen er begrenset fra de områdene hvor folk flest beveger seg. NVE påpeker likevel at bygging av en transformatorstasjon av denne størrelsen er et stort inngrep i en dal som i dag er urørt. Stasjonen vil også prege et langt større område enn bare selve stasjonsområdet på grunn av ledninger som skal tilknyttes stasjonen.

Statnett skriver i kommentarene til klagen at selve Roan transformatorstasjon ligger på et flatt myrområde som er drenert og tilplantet med granskog. Statnett ser ikke at det finnes alternative tomter av tilstrekkelig størrelse i området, og anser det lite aktuelt å flytte transformatorstasjonen.

Departementet konstaterer at en transformatorstasjon av denne størrelsen er et stort teknisk inngrep, noe som begrenser alternative lokaliseringer. Departementet kan ikke se at det har kommet opp konkrete forslag til alternative lokaliseringer som tilfredsstiller de krav til areal og grunnforhold som kreves for å etablere en transformatorstasjon av denne størrelsen. Departementet konstaterer at plasseringen av Roan transformator innebærer negative effekter for kystgranskoglokaliteten Haugtjønnna og Gammelsætra ved at flere ledninger må gjennom kystgranskog for å tilknyttes Roan transformatorstasjon. Virkningene av tilknytningsledningen for Sørmarkfjellet vindkraftverk og 132 kV samordnet nettilknytning på strekningen mellom Straum transformatorstasjon og Roan transformatorstasjon, er det redegjort for i vedtakene om vindkraftverk på Fosen.

Flere klagere har pekt på at 420 kV ledningen krysser gjennom kystgranskoglokaliteten Gammelsætra inn til Roan transformatorstasjon. Konsesjonsgitt alternativ tangerer lokaliteten i det nordligste hjørnet og krysser gjennom helt i vest av lokaliteten. NVE har satt vilkår om begrenset skogrydding med spesielt fokus på områder med kystgranskog. Departementet konstaterer at 420 kV ledningen kan ha negative virkninger for kystgranskoglokaliteten Gammelsætra.

Departementet mener likevel at virkningene er begrenset som følge av at ledningen går helt i ytterkant av lokaliteten, og at det er satt vilkår om begrenset skogrydding.

Rundfjellet naturreservat

På bakgrunn av klagen fra Natur og Ungdom om opprettelsen av buffersoner rundt verneområder på 200 meter, har NVE i sitt klagenotat også vurdert konsekvensene for Rundfjellet naturreservat. Konesjonsgitt trasé går utenfor reservatet. NVE påpeker at på størstedelen av strekningen hvor traseen er planlagt nær reservatet er terrenget betydelig høyere enn innenfor reservatgrensen. NVE mener derfor ledningen ikke vil påvirke de klimatiske forholdene i reservatet. NVE viser også til vilkår i konsesjonen om begrenset skogrydding.

Departementet er enig med NVE i at ledningen ikke vil påvirke verneverdiene i Rundfjellet naturreservat med vilkår om begrenset skogrydding, jf. naturmangfoldloven § 49.

Kariholet naturreservat

Flere klagere mener 420 kV ledningen kommer i konflikt med Kariholet naturreservat. Kariholet naturreservat er også vurdert utvidet. Naturvernforbundet i Sør- og Nord-Trøndelag mener ledningen kommer i konflikt med utvidelsen av reservatet. Natur og Ungdom mener ledningen bør ha 200 meters avstand til vernede områder.

NVE har vært klar over forslaget til utvidelse av reservatet, og fikk utkast til utvidelse oversendt fra Direktoratet for naturforvaltning. NVE mener ledningen ikke kommer i konflikt med utvidelsen. Departementet er enig med NVE i at avstanden til den foreslåtte utvidelsen gjør at det ikke oppstår konflikt med verneverdiene ved en eventuell utvidelse av reservatet.

Konesjonsgitt trasé går like utenfor vernegrensen for reservatet. Det er lite vegetasjon i dette området, slik at det vil være lite behov for rydding i traseen. I konsekvensutredningen antas eventuelle kanteffekter å bli nær ubetydelige i forhold til dagens situasjon da det allerede er hugget inn mot vernegrensen flere steder. Effekten er angitt til intet negativt omfang. NVE slutter seg til denne vurderingen.

Departementet har merket seg at ledningen vil gå nær Kariholet naturreservat som er en kystgranskoglokalitet av stor verdi. Det vil være lite behov for rydding. Departementet kan ikke se at ledningen vil få negative effekter for verneverdiene eller påvirke verneverdiene i reservatet.

Skjerva naturreservat

Mørreaunet Utmarkslag mener ledningen vil krysse eller ligge i buffersonen for vernet boreal regnskog. På bakgrunn av høringsuttalelsen fra utmarkslaget, legger

departementet til grunn at det siktes til Skjerva naturreservat. Departementet bemerker at ledningen passerer reservatet i skråningen opp mot Rogndalsheian med god avstand til reservatet. Elva Skjerva er også mellom reservatet og ledningstraseen. Departementet kan ikke se at ledningen vil påvirke verneverdiene i Skjerva naturreservat.

5.5 Vernede vassdrag

Flere klagere mener ledningen kommer i konflikt med vernede vassdrag. Vern Fosenhalvøya påpeker at ledningen krysser fem vernede vassdrag, og at verneverdiene i nedbørfeltene for Steinsdalselva og Hofstaddalselva må vurderes som viktigere enn behovet for ledningen.

Departementet kan ikke se at det i klagen er pekt på at kraftledningen vil ha særlige virkninger for vernede vassdrag. Departementet mener at kraftledningen ikke vil ha innvirkning på verneverdiene i disse vassdragene.

5.6 Inngrepsfrie områder

Flere klagere har pekt kraftledningenes og vindkraftverkernes påvirkning på inngrepsfrie områder. Inngrepsfrie naturområder (INON) er en samlebetegnelse på alle områder som ligger mer enn én kilometer i luftlinje fra tyngre tekniske inngrep. Karakteriseringen av inngrepsfrie naturområder deles inn i ulike soner basert på avstand til nærmeste inngrep. Inngrepsfri sone 2 er områder som ligger 1-3 kilometer fra tyngre tekniske inngrep, inngrepsfri sone 1 er områder som ligger 3-5 kilometer fra tyngre tekniske inngrep og villmarkspregede områder er områder som ligger mer enn 5 kilometer fra tyngre tekniske inngrep. Områder som ligger mindre enn én kilometer fra tyngre tekniske inngrep betegnes som inngrepsnære.

Det er redegjort for virkningene for inngrepsfrie områder av det enkelte vindkraftverk i Fosenvedtaket og Snillfjordvedtaket. NVE har gjort et tapsoverslag av villmarksområder og inngrepsfrie naturområder som følge av kraftledningene og vindkraftverkene basert på opplysninger i søknadene og tilleggsopplysninger. Konesjon til de fire vindkraftverkene på Fosen med tilhørende nettilknytning og 420 kV kraftledningen frem til Storheia vil medføre tap av 127 km² sone 2-områder og 21 km² sone 1-områder. Det er 420 kV kraftledningen som gir den største reduksjonen av inngrepsfrie områder.

NVE påpeker at vindkraft- og kraftledningsprosjektene er planlagt i ytterkant av eksisterende inngrepsfrie arealer. Enkelte steder vil prosjektene også medføre fragmentering. Storheia vindkraftverk, nettilknytningen til Sørmarkfjellet vindkraftverk og 420 kV ledningen mellom Steinsdalen og Roan transformatorstasjon er fremhevet. NVE peker på at fragmentering er uheldig da mye av verdien av områdene er knyttet til at disse er av en viss størrelse.

I følge NVE vil de fire vindkraftverkene med nettilknytning og 420 kV kraftledning til Storheia vil redusere de inngrepsfrie områdene i Nord- og Sør-Trøndelag med omtrent 6,8 prosent basert på tall fra 2008.

NVE konstaterer at full utbygging av vindkraftverk som omsøkt i Bjugn, Åfjord, Roan, Osen og Flatanger kommuner vil ha negative virkninger for inngrepsfrie naturområder på Fosen og i Namdalen. Dette gjelder spesielt sone 2-områder. Ingen villmarkspregede områder vil gå tapt. Etter NVEs mening vil utbygging av vindkraft i noe omfang medføre reduksjon av inngrepsfrie naturområder.

Departementet konstaterer at de fire vindkraftverkene med nødvendig nettilknytning som er til klagebehandling og nødvendig nettilknytning, samt 420 kV kraftledningen fra Namsos til Storheia vil innebære betydelige reduksjoner i inngrepsfrie områder. Dette inkluderer større, inngrepsfrie områder og inngrepsfrie områder fra fjord til fjell. Departementet har samtidig merket seg at villmarkspregede områder ikke går tapt.

NVE har også gjort overslag over reduksjon av inngrepsfrie områder i snillfjordområdet. NVE anslår at de anlegg som er gitt konsesjon i snillfjordområdet medfører tap av inngrepsfrie områder på omtrent 80 km². Den samlede reduksjonen av inngrepsfrie områder for Fosen og snillfjordområdet vil være omtrent 230 km².

Departementet er enig med NVE i at det ikke er til å unngå at inngrepsfrie områder går tapt dersom det skal realiseres vindkraft i det omfang som fremgår av konsesjonssakene. Etter en gjennomgang av tapstallene som her er dokumentert, kan departementet likevel ikke se at omfanget av tap av inngrepsfrie områder samlet er av et slikt omfang at dette hensynet alene tilsier at det ikke bør gis konsesjon.

5.7 Landskap

Fosen naturvernforening, Vern Fosenhalvøya, Naturvernforbundet i Sør- og Nord-Trøndelag og Mørreaunet Utmarkslag har pekt på at 420 kV kraftledningen, særlig i kombinasjon med de konsesjonsgitte vindkraftverkene, vil medføre store landskapsvirkninger. Det er pekt på at anleggene vil endre landskapets karakter på Fosen, passere i høye fjellområder og redusere landskapsopplevelsen. Det er i liten grad pekt på konkrete områder hvor landskapsvirkningene fra ledningen blir spesielt store.

Departementet forstår klagene slik at det i første rekke er de samlede virkningene av ledningen og de konsesjonsgitte vindkraftverkene som er det sentrale, og at det ikke er enkelte punkter på traseen som klagerne er spesielt uenige i. Departementet konstaterer at ledningen vil være godt synlig og dominerende i terrenget på flere deler av traseen, særlig ved dalkryssinger og nær bebyggelse.

De samlede visuelle virkningene av 420 kV kraftledningen og vindkraftverkene på Fosen er vurdert i klagevedtaket for vindkraftverkene på Fosen. Departementet er enig med NVE i at det er vindkraftverkene som innebærer de største landskapsvirkningene, og ledningen vil i et regionalt perspektiv bety relativt lite sammenlignet med disse. Departementet er likevel innforstått med at også 420 kV kraftledningen er et stort teknisk inngrep, og vil ha negative visuelle virkninger. Departementet mener likevel ikke at de visuelle virkningene er så store at de er til hinder for realisering verken av vindkraftverkene eller av kraftledningen.

5.8 Reindrift

Sametinget, Fosen reinbeitedistrikt, driftsgruppe sør og Reindrifftsforvaltningen i Nord-Trøndelag har påklaget 420 kV kraftledningen på strekningen Namsos-Roan-Storheia. Reindrifftsforvaltninger har også fremmet innsigelse til konsesjonen for videreføringen fra Storheia og sørover. Klagegrunnene er tett knyttet til utbygging av Storheia vindkraftverk og virkningene for sørgruppa i Fosen reinbeitedistrikt.

Departementet har foretatt en vurdering av de samlede virkningene for reindriften av vindkraftverk og kraftledningene på Fosen i vedtaket av i dag om vindkraftverkene i dette området.

Departementet konstaterer at kraftledningen vil ha negative virkninger for reindriften slik det er redegjort for i vedtaket om vindkraftverkene på Fosen. Departementet mener likevel at bygging av kraftledningen ikke er i strid med samiske urfolks- eller minoritetsvernet. Det vises her til redegjørelsen om foretatte konsultasjoner, reduksjon av antallet vindturbiner i de mest utsatte områdene og andre avbøtende tiltak. På dette grunnlag kan departementet heller ikke se at ulempene ledningen medfører for reindriften er av et slikt omfang at det ikke bør gis konsesjon.

5.9 Bruk av triplex liner

5.9.1 Saksbehandlingen

Jens Berdahl mener Statnetts søknad om bruk av triplex liner burde vært sendt på høring fordi endring av linetverrsnitt er en tydelig strategisk handling for å tilrettelegge for mer vindkraft i regionen. Mørreaunet Utmarkslag er kritiske til at klagefristen ble satt til 1. juledag, og at NVEs vedtak ikke er sendt alle grunneiere. Mørreaunet Utmarkslag mener også at dokumentet ikke har noe vedtak.

NVE mente at en endring fra duplex til triplex liner innebar så små endringer at det var ubetenkelig å unnlate høring, jf. energiloven § 2-1. NVE presiserer at mulighet for økt kraftflyt nord-sør gjennom Trøndelag ikke trenger å bety flere vindkraftverk i Trøndelag. NVEs vedtak er i hovedsak begrunnet med reduksjon av nettap.

Departementet er enig med NVE i at virkningene av triplex liner sammenlignet med duplex er små blant annet for naturmiljø og landskap. Departementet er enig med NVE i at det var ubetenkelig å unnlate høring av søknaden. Departementet kan heller ikke se at endringen til triplex som er begrunnet med å unngå nettap, tilsier at søknaden må på høring.

Vedrørende Mørreaunet Utmarkslag kritikk av klagefrist, vil departementet bemerke at klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part, jf. forvaltningsloven § 29. Departementet mener de berørte har hatt anledning til å ivareta sine interesser i saken slik forvaltningsloven forutsetter. Berørte grunneiere har blitt orientert om NVEs vedtak i brev fra Statnett av 17. januar 2013. For øvrig mener departementet at NVEs vedtak tilfredsstiller forvaltningslovens og energilovens krav til saksfremstilling og begrunnelse.

5.9.2 Behovet for triplex liner

Kostnadsforskjellen mellom bygging av duplex og triplex liner er estimert å være 0,3 millioner per kilometer. For en ledning fra Namsos til Trollheim er ekstrakostnaden beregnet til 74 millioner kroner. Det bør også tilrettelegges for at det i reaktoranlegget i Aunfjæra kan benyttes tre kabelsett på et senere tidspunkt. Kostnadene ved en slik tilrettelegging er estimert til i størrelsesorden 25-50 millioner kroner.

NVE mener bruk av triplex liner vil ha en total kostnad mellom 99 og 124 millioner, mens det reduserte nettapet estimeres til omtrent 130 millioner kroner. NVE mener derfor det er lønnsomt å oppgradere ledningene fra duplex til triplex.

Departementet slutter seg til de beregninger av kostnader og estimert reduksjon av nettap som er gjennomført.

5.9.3 Elektromagnetiske felt

Jens Berdahl viser til at triplex liner vil medføre økt magnetfelt under ledningen og vurderer dette som negativt fordi det forringer atkomsten og begrenser bruken av området rundt fritidseiendommen ved Somdalsbu i Åfjord kommune. Fosen naturvernforening mener det må gjøres beregninger av magnetfelt ut fra maksimal effekt på ledningen.

Gjeldende strategi for magnetiske felt er vedtatt av Stortinget og fremgår av St.prp. nr. 66 (2005-2006). Det fremgår at det er den forventede gjennomsnittlige belastningen over året som skal vurderes. Departementet kan derfor ikke se at det er grunn til å vurdere maksimal effektbelastning.

Beregninger viser at triplex liner medfører et noe høyere magnetfelt rett under ledningen, mens det 20 meter fra senterlinje vil være samme magnetfelt for triplex og

duplex liner. Departementet kan ikke se at denne endringen forringer atkomsten og begrenser bruken av fritidseiendommen til Berdahl.

5.9.4 Støy

Jens Berdahl etterspør grunnlagsdata for den estimerte støyreduksjonen ved full belastning på ledningen. Fosen naturvernforening mener forventet høyere kraftflyt og minskede nettap vil medføre mer støy fra ledningen.

Det fremgår av Statnetts søknad at støy fra kraftledninger forekommer i fuktig vær eller når det er frost på faselinene. Støyen skyldes små gnistutladninger når det kommer fremmedlegemer på strømførende ledning slik som regn, snø eller is. Linetverrsnittet på hver av de tre linene blir mindre ved bruk av triplex enn ved bruk av duplex, noe som bidrar til å redusere forholdet overflateareal/tverrsnitt som igjen bidrar til å redusere støyen fra en luftledning. Statnett mener man reduserer støyen med omtrent 12 dB ved bruk av triplex liner.

Departementet finner i likhet med NVE, ikke grunn til å betvile de beregninger Statnett har gjennomført. Departementet finner derfor ikke grunn til å kommentere klagegrunnene fra Fosen naturvernforening nærmere.

5.10 Trasévurderinger og klager på enkelte punkter på ledningstraseen

5.10.1 Overhalla kommune

Sverre Homstad klager på trasévalget i Overhalla kommune. Homstad mener kraftledningen må legges mer enn 90 meter fra boligen. Homstad krever utredning av en ny trasé lenger øst til tross for estetiske ulemper.

Statnett kommenterte klagen i brev av 22. oktober 2010. Den oppgitte avstanden til boligen var feil oppgitt i søknaden, og den korrekte avstanden er 190 meter. Ny 420 kV ledning parallellføres med eksisterende 300 kV ledning som er 150 meter fra boligen. Statnett har beregnet elektromagnetiske felt både for ny ledning og de to ledningene samlet. Den forventede belastningen over året er vurdert å ligge under utredningsnivået på 0,4 μ T.

NVE påpeker at hovedbegrunnelsen for den konsesjonsgitte traseen forbi Fornes er parallellføring med eksisterende 300 kV, og den nye ledningen ligger lenger unna bebyggelsen enn eksisterende ledning. NVE konstaterer at den reelle situasjonen reduserer konfliktnivået sammenlignet med det som ble lagt til grunn i konsesjonsvedtaket.

I endringssøknaden om bruk av triplex liner istedenfor duplex, fremgår det at magnetfeltet blir noe høyere rett under ledningen, men avstanden fra senterlinje til utredningsgrensen er den samme for begge alternativer.

Med den nye informasjonen som har kommet, tilsier ikke at hensynet til elektromagnetiske felt eller andre hensyn at det bør vurderes endringer i traseen. Departementet er enig med NVE i at parallellføring vil være hensiktsmessig dersom dette ikke medfører særlig konflikt med andre interesser. Departementet legger til grunn at klagegrunnen fra Homstad er avhjulpet.

5.10.2 Namdalseid kommune

Frode Berre klager på valg av trasé 3.1.3 over hoveddalføret i Namdalen. Berre mener ledningen blir eksponert i landskapet spesielt ved Svartåsen/Nesjaheia og ved kryssingen av Djupskaret. Det pekes på at traseen vil tangere elva Ferga og meandersjøen Malenaholet. Berre mener opprinnelig alternativ 3.0 vil gi den minst eksponerte traseen ved kryssingen av Namdalseid eventuelt med en mindre justering 100 meter mot sør ved kryssingen av riksvei 17. Det pekes også på at NVE har henvist til feil eiendomsgrense i referat av innspill fra Dagfinn Kaldahl m. fl. Grensen er mellom Martin Anzjøn og Berre.

Statnett skriver i kommentaren til klagen at forslaget fra Berre vil medføre en ekstra trasévinkel, men det er trolig at denne vinkelen kan løses ved hjelp av en bæremast noe som innebærer omtrent samme kostnad som alternativ 3.0. Berres forslag synes ifølge Statnett som en noe forbedret versjon fordi ledningen kommer litt lavere i terrenget ved passering syd for Mekveldheia, men ikke av et slikt omfang at det slår ut landskapsmessig. Statnett vurderer alternativet som tilnærmet likt alternativ 3.0.

NVE konstaterer at Berre er uenig i NVEs vurdering av de omsøkte alternativene. NVE viser til vurderingene i konsesjonsvedtaket. Vedrørende kryssingen nær utløpet av Ferga forutsetter NVE at Statnett under detaljplanleggingen justerer plasseringen av master slik at de ikke blir til vesentlig ulempe for utøvelsen av fiske ved Fergkjefsten. NVE anbefaler at departementet fastsetter et slikt vilkår for å sikre at dette blir gjennomført.

Det er omsøkt tre alternative traseer ved kryssingen av hoveddalføret ved Årgård i Namdalen, konsesjonsgitt alternativ 3.1.3, alternativ 3.0 som ønsket av Berre og alternativ 3.1.2. Alternativ 3.0 går på nordsiden av Høgkammen, rett sør for Åsum og opp liden mot Mekveldheia. Ifølge NVE blir dette alternativet godt synlig i det åpne landskapet og særlig mastene som passerer mellom gårdene Søre Årgård og Åsum vil bli eksponert. Denne traseen forutsetter ikke en vinkelmast over den åpne dalkryssingen.

Alternativ 3.1.2 går på sørsiden av Høgkammen, mens konsesjonsgitt alternativ er en kombinasjon av de to andre alternativene.

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé er bedre for gårdene ved Søre Årgård og Åsum. Konsesjonsgitt alternativ er vurdert som bedre for landskapet i konsekvensutredningen. Departementet konstaterer at begge alternativer medfører visuelle ulemper. Departementet er enig med NVE i at hensynet til gårdene ved Årgård og Åsum må veie tyngst ved kryssingen av Namdalseid. Departementet finner derfor ikke grunn til å endre på konsesjonsgitt trasé på dette punktet.

Departementet slutter seg for øvrig til NVEs vurdering av at det er grunn til å stille vilkår om at det skal tas hensyn til utøvelsen av fiske ved Fergkjeften i detaljplanleggingen.

5.10.3 Åfjord kommune

Ottar Ludvig By peker på at ledningen vil krysse Tuvasselva i et område ved Storberget som regelmessig brukes til friluftsliv vår, sommer og høst. By mener alternativ 1.1 vil være bedre fordi dette reduserer synligheten av mastene på Seterheia og vil krysse lenger unna Storberget. Vedlagt klagen er bilder av Storberget.

NVE påpeker i vurderingen av klagen at det er gitt konsesjon til alternativ 1.1 på denne strekningen. NVE mener det alternativet det refereres til i klagen er et traséforslag fremmet i høringen som er en justering av alternativ 1.1. NVE satte vilkår om at det skal vurderes mindre justeringer av konsesjonsgitt alternativ i forbindelse med detaljprosjekteringen. NVE mener dette vilkåret vil ivareta hensynene i klagen. Statnett skriver i kommentarene til klagen at forslaget fra klager kommer landskapsmessig noe dårligere ut.

Vedrørende forslaget som ble fremmet i høringen som alternativ til konsesjonsgitt trasé, skriver NVE at en slik justering av traseen vestover kan redusere de visuelle virkningene ved at avstanden til hyttene ved Tostenvatnet og Somdalstjønnen øker. NVE påpeker samtidig at traseen med det foreslåtte alternativet blir liggende forholdsvis høyt i terrenget slik at mastene fortsatt vil synes i silhuett. NVE mener ledningen med det foreslåtte alternativet vil komme nærmere blant annet Måmyrseteren.

Departementet konstaterer at alternativet som ble foreslått i høringen kan redusere ulempene for friluftslivet noe, slik klager peker på. Dette alternativet har imidlertid andre visuelle ulemper. Departementet er enig med NVE i at det bør vurderes mindre justeringer av konsesjonsgitt alternativ i detaljplanleggingen, slik at ulempene for friluftslivet reduseres.

Mørriaunet Utmarkslag skriver i klagen at ledningen vil båndlegge store skogbruksarealer og redusere utleiemulighetene av jaktterreng. Utmarkslaget mener

de har fått manglende informasjon og ikke blitt involvert i prosessen. Liv og Victor Blomlie som er med i utmarkslaget, skriver også i egen klage at mye skogsareal vil forsvinne og at et plantefelt vil bli berørt av traseen. Klagerne mener virkningene fra elektromagnetiske felt opptil 300 meter fra ledningen vil redusere trivselen ved bærplukking og fiske.

Utmarkslaget hadde tilsvarende merknader i forbindelse med høringen av søknaden, og påpekte at 11 kilometer av traseen vil gå over deres areal, og at verdifulle områder for jakt, fiske og skog vil bli berørt. NVE kommenterte i konsesjonsvedtaket at området i dag ikke er berørt av tekniske inngrep og at ledningen vil kunne påvirke opplevelsesverdien negativt. NVE fremhevet området over Kjelbotnheia hvor kraftledningen går såpass høyt i terrenget at ledningen vil være godt synlig fra bebyggelsen nord for Mørriaunet. Statnett skriver i kommentaren til klagen at det ikke er noen restriksjoner knyttet til jakt i kraftledningsgater.

Departementet bemerker at ledningen kan redusere friluftslivsopplevelsen, selv om ledningen ikke er til hinder for jaktutøvelse. Departementet vil for øvrig bemerke at elektromagnetiske felt som følge av ledningen ikke innebærer noen fare for bærplukking 300 meter fra ledningen. Departementet mener ledningen også vil kunne ha visuelle virkninger for klagerne, selv om ledningen i liten grad vil være synlig fra bebyggelsen ved Mørriaunet. Som det ble påvist på departementets befarings blant annet ved stopp ved Mørriaunet, vil ledningen gå i bakkant av bebyggelsen og departementet slutter seg til NVEs vurdering av at ledningen ikke ligger i utsiktsretning for bebyggelsen. Departementet legger likevel til grunn at ledningen vil medføre negative visuelle virkninger, men departementet kan ikke se at de visuelle virkningene fra 420 kV ledningen i seg selv er spesielt store. De visuelle virkningene vil være større på grunn av Storheia vindkraftverk som er behandlet i eget vedtak.

Som det fremgår av konsekvensutredningen, vil kraftledninger ha negative virkninger for skog- og plantefelt. Departementet konstaterer at ledningen vil kunne ha negative virkninger for Mørriaunet Utmarkslag og Liv og Victor Blomlie, men departementet mener de negative virkningene ikke er av et slikt omfang at det er til hinder for realisering av ledningen. Departementet vil for øvrig peke på at et eventuelt erstatningsoppgjør er et forhold mellom grunneierne og Statnett.

Liv og Victor Blomlie mener også at deres eiendom i Åfjord vil få redusert nytte- og salgsv verdi da kraftledningen vil føre til at eiendommen blir omringet av inngrep, selv om ledningen ikke er direkte synlig fra bebyggelsen. Det pekes i den forbindelse også på reguleringen av Storvatnet og elva Skjerva, hvor reguleringen har medført en rekke naturødeleggelser og redusert trivsel og bruk. Departementet konstaterer at kraftledningen i kombinasjon med vindkraftverket vil medføre flere, store tekniske inngrep i området enn tidligere. Departementet har forståelse for at beboerne ikke ønsker slike inngrep i nærheten av sine nærområder, men mener ulempene for beboerne er akseptable i dette tilfellet.

5.10.4 Rissa kommune

Dagfinn Mollan mener ledningen vil berøre to av hans eiendommer ved Frengsvatnet. Mollan mener ledningen vil passere rett over hytta, og mener salgsverdien vil falle til null og at hytta må flyttes eller rives med full erstatning. Molland mener ledningen umuliggjør fradeling av den andre tomten.

Statnett skriver i sine kommentarer til klagen at Mollans hytte vil ha en avstand på omtrent 70 meter fra senter av ledningstraseen til nærmeste hjørne på hytta, og at det dermed ikke er noen konflikt med tanke på byggeforbudsbelte under ledningen. Statnett forstår klagen som et krav om erstatning, og skriver at de vil søke å inngå minnelige avtaler med berørte grunneiere.

Departementet konstaterer at ledningen vil ha negative virkninger for Mollans hytte. Departementet kan likevel ikke se at de negative virkningene er av et slikt omfang at de vil være til hinder for traséføringen. Spørsmål om erstatning vil være av privatrettslig art mellom Mollan og Statnett.

Fosen naturvernforening mener muffestasjonen ved Aunfjæra medfører uakseptable virkninger i form av støy. Foreningen mener det er knyttet usikkerhet til beregningene av støy fra stasjonen, og viser også til at ekkovirkninger fra fjell kan få betydning for støyvirkningene. Det elektromagnetiske feltet vil også være uakseptabelt for friluftsområdet og badeplassen ved Aunfjæra.

Nærmeste bolig til muffestasjonen er under bygging og ligger omtrent 100 meter unna muffestasjonen. Selve muffestasjonen avgir ikke annet enn coronastøy, som ifølge NVE ligger langt under grenseverdiene for støy. Det er planlagt et reaktoranlegg i stasjonen som gjør at gjeldende retningslinjer for støy trolig vil overskrides for nærmeste bolig. NVE har satt vilkår i konsesjonen om at det skal vurderes tiltak for å redusere støyen. Mulige tiltak kan være å bruke tilpassede absorbenter på innsiden av bygningen, begrense åpninger i konstruksjonen og vurdere skråstilling av vegger.

Departementet konstaterer at reaktoranlegget kan medføre støyvirkninger for boligen som er under oppføring, og det ikke kan utelukkes at det kan høres støy fra badeområdet ved Aunfjæra. De eksakte støyvirkningene vil ikke bli fastlagt før i detaljplanleggingen. Departementet har merket seg at boligen som er under oppføring kan oppleve støy over grenseverdiene. Departementet mener det er viktig at støynivået holdes under grenseverdiene for støy, og er derfor enig med NVE i at det bør vurderes avbøtende tiltak i detaljplanleggingen. Departementet kan likevel ikke se at eventuelle støyvirkninger over grenseverdiene er så høye at de er til hinder for realisering av muffeanlegget ved Aunfjæra. Departementet kan heller ikke se at eventuelle støyvirkninger for badeplassen er uakseptable.

Vedrørende elektromagnetiske felt mener departementet at belastningen ikke er i strid med gjeldende retningslinjer som Stortinget har fastsatt i St.prp. nr. 66 (2005-2006).

5.10.5 Agdenes kommune

På NVEs sluttbefaring foreslo grunneierne en alternativ plassering av muffestasjonen ved Selvneset. Statnett har vurdert plasseringer ved Hamborbukta og Skreabukta, men ikke omsøkt disse. NVE ba i brev av 24. desember 2012 Statnett om å vurdere plassering av muffestasjonen i Hamborbukta. Statnett vet ikke om det på nåværende tidspunkt er mulig å få til en slik løsning, og viser til at det er nødvendig med ytterligere vurderinger av hvordan flytting av muffeanlegget vil påvirke sjøkabelen. NVE ga konsesjon til omsøkt alternativ ved Selvneset, men med vilkår om at det skal legges frem en vurdering av alternativ plassering av muffestasjonen i Agdenes, hvor det skal redegjøres for miljømessige, tekniske og økonomiske virkninger. Dersom en slik plassering av muffeanlegget er aktuell, fremgår det av vilkåret at det skal fremlegges en tilleggssøknad.

Departementet finner at det ikke kan gis konsesjon til et alternativ med vilkår om at alternativ trasé skal utredes og tilleggssøkes. Departementet har merket seg at det er usikkert om alternativ lokalisering av muffestasjonen er teknisk og økonomisk gjennomførbar. Det ble på departementets befarings også pekt på at grunnforholdene i Hamborbukta kunne være vanskelige.

Departementet vil fastsette det endelige trasévalget for plassering av muffestasjonen i Agdenes når utredningen foreligger og eventuell videre konsesjonsbehandling er foretatt. Departementet setter vilkår om at utredningen skal sendes departementet innen 2014. Denne saksbehandlingen skal ikke forsinke fremdriften for denne delen av ledningsanlegget.

Torstein A. Bjørgan mener alternativ 1.0e på sørøstsiden av Gråfjellet må velges fremfor konsesjonsgitt alternativ over hans eiendom. I konsekvensutredningen er alternativ 1.0e vurdert som dårligere for naturmiljø og friluftsliv, og likt hva gjelder landskap, kulturminner og landbruk. Traseen er knapt en kilometer lenger enn konsesjonsgitt trasé, noe som innebærer en merkostnad på omtrent 5 millioner kroner. Alternativet innebærer at en hytte blir liggende mellom 81 og 100 meter fra ledningen.

NVE mener spennet over Svartvatnet og Grønningsvatnet vil bli langt, og at ledningen vil bli liggende i utsynsretning for hyttene ved Grønningsvatnet. Hyttene ved Holtvatnet ligger lenger unna konsesjonsgitt trasé, og NVE mener ledningen vil ha noe bedre bakgrunnsdekning som kan gjøre ledningen mindre synlig. NVE vurderer derfor konsesjonsgitt alternativ som bedre også for landskap enn alternativ 1.0e som ønsket av Bjørgan.

Departementet konstaterer at alternativet som ønsket av klager er vurdert som dårligere for flere fagtema enn konsesjonsgitt trasé. Departementet er innforstått med at ledningen kan medføre negative konsekvenser for eksempelvis friluftsliv og rekreasjon slik klager har påpekt. Alternativet som klager ønsker har også negative virkninger for friluftslivet. Departementet mener særlig hensynet til friluftsliv, naturmangfold og kostnader tilsier at konsesjonsgitt trasé velges.

Ole Edvard Meland mener det ikke har fremkommet opplysninger som tilsier at store deler av Herdalen blir båndlagt. Klager mener meldingen, søknaden og tilleggsøknaden ikke gir detaljer om dette. Det påpekes i klagen at det er investert mye i veibygging og skog i området siden 1990. Teigen i Rognlia blir fremhevet, og gården har marginale skogressurser som må beholdes. Meland mener det er beklagelig at Herdalen krysses av to ledninger når man kunne fulgt eksisterende trasé gjennom Espedalen. Meland ber om at vedtaket om konsesjon og ekspropriasjon oppheves. Subsidiært må kraftledningen spennes over Herdalen slik at Meland sine teiger ikke blir båndlagt.

På strekningen mellom Middagshaugen og Snillfjord transformatorstasjon er det omsøkt et vestre alternativ (1.0 f). Dette alternativet er en justert trasé av tidligere alternativ 1.4. Statnett prioriterer konsesjonsgitt trasé på grunn av hensyn til naturmiljø. Alternativ trasé medfører også flere vinkelpunkter og vurderes å medføre en ekstrakostnad på 15 millioner kroner sammenlignet med tidligere omsøkt trasé.

Alternativ omsøkt trasé er i konsekvensutredningen vurdert som noe bedre for landskap. NVE mener konsesjonsgitt trasé er synlig fra færrest boliger. Begge alternativer medfører økt kollisjonsfarer for fugl, slik som storlom, hønsehauk og kongeørn. Konsesjonssøkt trasé er vurdert som bedre for fugl enn omsøkt alternativ. Omsøkt trasé vil også ligge nærmere registrerte hubrolokaliteter. NVE vurderer de samlede konsekvensene av ledningen for å være moderate på denne strekningen. NVE kan ikke se at omsøkt alternativ til en merkostnad på 15 millioner kroner gir noen fordeler som skulle tilsi at alternativet er bedre enn konsesjonsgitt trasé.

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé er bedre for fugl enn omsøkt trasé. Departementet har merket seg at omsøkt trasé er parallellført med eksisterende 132 kV ledning. Dette utgjør omtrent 3,2 km av den totalt 14 km lange strekningen. Traseen er imidlertid også 2 km lenger enn konsesjonsgitt trasé. Departementet finner derfor ikke grunn til å legge stor vekt på hensynet til samlokalisering. Departementet mener hensynet til fugl og merkostnadene ved omsøkt trasé må være avgjørende, slik at konsesjonsgitt trasé samlet er det beste alternativet på denne strekningen.

Vedrørende båndlegging i Herdalen og de nærmere detaljer ved traseen, vil departementet bemerke at dette vil beskrives nærmere i detaljplanleggingen. Detaljplanen skal godkjennes av NVE.

5.10.6 Surnadal kommune

Rolf Harang m.fl. skriver i klagen at de mener NVE burde besvart høringsuttalelsene fra grunneierne i Surnadal. Stopp i Rindal og Surnadal burde også vært en del av NVEs sluttbefaring. Grunneierne er misfornøyde med informasjonen og mener de ikke vet hvordan de blir berørt.

Klagerne ønsker primært jordkabel, alternativt må master, isolatorer og ledninger i dalsidene og nede i dalen plasseres og utføres på en skånsom måte. Klagerne er bekymret for flere kraftledninger i området, og viser til verdifall og elektromagnetiske felt. De påpeker at ledningen bør farges slik at den går mest mulig i ett med dyrket mark og skog.

Klagerne stiller også spørsmål ved endelig plassering av Trollheim transformatorstasjon, og hvorfor det er nødvendig å sette av 80 mål. Grunneierne mener ny vei bør ta hensyn til skogen i området, og at det bør lages avkjørsler slik at veien kan brukes til dette formålet.

NVE la til grunn at det ved konsesjonsbehandlingen av 420 kV ledningen fra Tjeldbergodden til Trollheim ble gitt konsesjon til akkurat samme trasé, og at det derfor ikke var behov for ny sluttbefaring i området. Vedrørende de nærmere detaljene om traseen og Trollheim transformatorstasjon, viser NVE til at dette vil bli tatt hensyn til i detaljplanleggingen.

Departementet har avholdt særskilt møte med de grunneiere som hadde klaget i Surnadal. Alle utestående spørsmål ble gjennomgått og drøftet. Ledningsbefaringen etterpå innbefattet alle de punkter klagerne ville påvise, og saken ble gjennomgått mer i detalj på stoppstedene underveis. Vedrørende mulighet for sanering av eksisterende ledninger i området, har NVE redegjort for dette i notatet Bakgrunn for vedtak på s. 19. Departementet finner ikke grunn til å redegjøre for muligheten for sanering av eksisterende nett utover dette.

Departementet mener de øvrige forhold som tas opp i klagen, slik som endelig plassering av transformatorstasjonen og bruk av atkomstveien, hører til detaljplanleggingen av ledningen.

6. VILKÅR FOR REALISERING AV STORHEIA-SNILLFJORD

I NVEs vedtak for ledningen mellom Storheia og Trollheim er det satt vilkår om at anlegget må være fullført og satt i drift innen 7 år fra endelig konsesjon. Det er satt vilkår om at strekningene Namsos-Storheia og Snillfjord-Trollheim skal bygges før strekningen Storheia-Snillfjord. Strekningen Storheia-Snillfjord kan ikke bygges før det fremlegges en utredning som redegjør for planer om fremtidig kapasitetsøkning på snittene mellom prisområdene NO4-NO3 (Nord-Midt) og NO3-NO1 (Midt-Øst).

Innholdet og omfanget av utredningen skal avklares med NVE, og NVE skal godkjenne utredningen før byggestart.

Departementet legger til grunn at vurderingen av behovet for ledningen må gjøres på konsesjonstidspunktet. Det kan derfor ikke gis konsesjon med vilkår om at behovet dokumenteres på et senere tidspunkt.

Statnett skriver i brev av 31. mai 2013 at sammenkoblingen over Trondheimsfjorden, som Storheia-Snillfjord innebærer, er en samfunnsmessig rasjonell løsning forutsatt at det realiseres tilstrekkelig mengder vindkraft på Fosen og i Snillfjord. Statnett har vurdert at det trolig vil bli behov for økt nord-sørkapasitet i nettet, som produksjonsradialene til Fosen og Snillfjord alene ikke bidrar til. Ut fra en helhetsvurdering mener Statnett at med vindkraft på Fosen og i Snillfjord og med mer fornybar kraft lenger nord, er løsningen med kabel over Trondheimsfjorden en god løsning som tilfredsstiller behovene for nettkapasitet. Tidspunktet for når nord-sørforbindelsen må være ferdigstilt avhenger av den regionale kraftbalansen i nettet fra Fosen og nordover. Forutsatt at det blir bygget tilstrekkelig med vindkraft på Fosen og i Snillfjordområdet, anslår Statnett at strekningen Storheia-Snillfjord blir etablert i femårsperioden 2023 til 2028.

Statnett legger til grunn betydelige mengder ny vindkraft og vannkraft for analysestadium 2025. Mye av dette må bygges innen utgangen av 2020 for at det med dagens subsidieordning skal være rasjonelt for kraftprodusentene. Overføringskapasiteten gjennom Midt-Norge må ifølge Statnett også sees i sammenheng med forsterkning av nettet nord for Namsos og sørover gjennom Gudbrandsdalen.

Departementet konstaterer at tidspunktet for når en sammenkobling over Trondheimsfjorden må foretas, bygger på utviklingen av den regionale kraftbalansen i nettet i Midt-Norge og overføringsbehovet nord-sør gjennom regionen. Departementet viser til at konsesjon kan gis så lenge det fremtidige behovet er tilstrekkelig sannsynliggjort. Slike store kraftledningsprosjekter er tidkrevende, og må planlegges i god tid før et behov oppstår, for å oppnå en samfunnsmessig rasjonell løsning hvor realisering skjer på riktig tidspunkt.

Departementet er enig med Statnett i at det vil være behov for økt nord-sørkapasitet. Det er realistisk at forbindelsen vil bli etablert i årene etter 2020. I tråd med føringene i nettmeldingen, mener departementet at det vil være samfunnsmessig rasjonelt å gi konsesjon til samordningen nå. Departementet er enig med NVE i at strekningene Namsos-Roan-Storheia og Snillfjord-Trollheim bør realiseres før sammenkoblingen Storheia-Snillfjord. Det er satt 7 års byggefrist for de to første byggetrinnene. Departementet setter vilkår om 10 års byggefrist for strekningen Storheia-Snillfjord.

7. SAMLET VURDERING AV 420 KV KRAFTLEDNINGEN NAMSOS-ROAN-STORHEIA-SNILLEFJORD-TROLLHEIM

Departementet har vurdert de samlede virkningene for fremføring av hele kraftledningsanlegget, herunder samlet belastning for naturmangfoldet etter naturmangfoldloven § 10.

I vurderingen av om konsesjon skal gis etter energiloven, skal alle fordeler og ulemper ved kraftledningsfremføringen veies opp mot hverandre. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring og fordeling av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder at det tas hensyn til de berørte allmenne og private interesser.

Departementet mener hensynet til landskap og visuelle virkninger, fugl, inngrepsfrie områder og reindrift er de mest tungtveiende ulempene som taler mot realisering av ledningen. Departementet mener de vilkår som er satt av hensyn til fugl og reindrift er egnet til å redusere de negative virkningene. For reindriften viser departementet til de avbøtende tiltak av forskjellig art som inntas i konsesjonen.

Departementet er enig med NVE i at fordelene ved etablering av 420 kV kraftledningen i form av tilrettelegging for økt produksjon av fornybar energi, bedre forsyningssikkerhet og mulighet for økt nord-sørkapasitet, overstiger de ulemper kraftledningen medfører. Departementet mener ledningen bør bygges med triplex liner i tråd med NVEs vedtak av 4. desember 2012. Departementet mener derfor NVEs vedtak bør stadfestes med de endringer som følger av vedtaket her.

8. VILKÅR OG DETALJPLANLEGGING

Konsesjonene er gitt med omfattende vilkår om detaljplanlegging mv. før byggearbeider kan starte opp. Planleggingen innebærer blant annet utarbeidelse av detaljplan og transportplan med atkomstveier og transportoppdrag i anleggsperioden og plan for landskap og miljø med beskrivelse av arealbruk og anleggsarbeider. Hensynet til truede og nært truede plante- og dyrearter skal ivaretas.

I tillegg til vilkårene fra NVE fastsettes følgende vilkår:

Det settes vilkår om for- og etterundersøkelser av hubro, storlom, smålom, hønsehauk og svartand. Dersom det påvises hekkende hubro, hønsehauk, storlom eller smålom på hekkeplasser i vindkraftverkens influensområder skal dette i størst mulig grad hensyntas i anleggsarbeidet med sikte på å minimere forstyrrelsene i den aktuelle perioden.

Det settes vilkår om at Statnett SF skal finansiere 25 prosent av følgende avbøtende tiltak av hensyn til Fosen reinbeitedistrikt, driftsgruppe sør:

- rydding av flytt- og trekkeier over Hogsdalen mot Rissa og mot Leksvik
- elektronisk merking av inntil 200 rein inntil 5 år, men oppad begrenset til en kostnad på 750 000 kroner.
- strømforsyning om nødvendig i form av aggregater til to av driftsgruppens gjeterhytter.
- sperregjerder og stengsler ved de mest kritiske områdene i den grad det finnes hensiktsmessig i detaljplanleggingen, og forutsatt at det gis konsesjon etter reindriftsloven.

Vilkår 2 i anleggskonsesjonen for Storheia-Snillfjord-Trollheim endres til følgende:

”Strekningene Namsos-Storheia og Snillfjord-Trollheim skal være fullført og satt i drift innen 7 år. Strekningen Storheia-Snillfjord skal være fullført og satt i drift innen 10 år. Strekningene Namsos-Storheia og Snillfjord-Trollheim skal bygges før strekningen Storheia-Snillfjord.

Konsesjonæren plikter å sende melding til systemansvarlig straks anlegget er satt i drift eller ved endringer i eksisterende anlegg i regional- og sentralnettet. Meldingen skal inneholde opplysninger ihht gjeldende krav fra systemansvarlig.

Strekningen Trollheim-Snillfjord kan ikke settes i drift før 300 kV Aura-Trollheim er spenningsoppgradert til 420 kV.”

Vilkår 11 i anleggskonsesjonen for Storheia-Snillfjord-Trollheim endres til følgende:

”Før det gis konsesjon for plassering av muffestasjonen i Agdenes, skal det legges frem en vurdering av alternativ plassering av muffestasjonen i Hamborbukta. Vurderingen fremlegges innen utgangen av 2014. Miljømessige, tekniske og økonomiske virkninger må redegjøres for. Dersom en slik lokalisering vurderes som aktuell av konsesjonsmyndighetene, fremlegges tilleggssøknad. Vedtak for plassering av muffestasjonen fattes etter energiloven og oreigningslova uten at dette skal forsinke fremdriften av ledningsanlegget.”

9. EKSPROPRIASJON

Grunnlaget for vedtak om ekspropriasjon

Med den tid som har gått siden ekspropriasjonstillatelsene ble gitt, finner departementet at det skal gjøres en ny vurdering av grunnlaget for ekspropriasjon.

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis dersom fordelene ved ekspropriasjonen er større enn de skader og ulemper den innebærer, jf. oreigningslova § 2. Departementet viser til vurderingen ovenfor, der det konkluderes med at fordelene ved kraftledningen er større enn de skader og ulemper denne kan innebære. Departementet finner at

denne vurderingen også gjør seg gjeldende ved spørsmålet om ekspropriasjon. Departementet har kommet til at fordelene utvilsomt er større enn ulempene for grunn- og rettighetshavere. Vilkårene for ekspropriasjon er derfor til stede, jf. oereigningslova § 2.

Forhåndstiltredelse

Statnett SF har også søkt om samtykke til forhåndstiltredelse, jf. oereigningslova § 25 første ledd. Hovedregelen i § 25 første ledd siste setning er at slikt samtykke kan gis dersom det er begjært skjønn. Når skjønn ikke er begjært, kan samtykke til forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfelle der det å avvente skjønnsbegjæringen vil gi urimelig tidsutsettelse. Det er ikke anført at slikt særtilfelle foreligger, og departementet vil derfor komme tilbake til spørsmålet om forhåndstiltredelse på et senere tidspunkt.

Departementet minner om at samtykke til ekspropriasjon faller bort dersom det ikke begjæres skjønn innen ett år.

10. TARIFFERING

10.1 Bakgrunn

Det er konsesjonsgitt en sammenhengende ledning fra Namsos til Trollheim. Det er satt vilkår om at utbyggingen skjer trinnvis slik at strekningene Namsos-Storheia og Snillfjord-Trollheim skal realiseres før strekningen Storheia-Snillfjord. Tarifferingen er i utgangspunktet opp til nettselskapet å vurdere, jf. forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og tariff (kontrollforskriften) § 13-1. I denne saken oppstår det imidlertid også spørsmål om nettanlegget skal anses som en del av sentralnettet.

Sentralnett er "anlegg i overføringsnettet på spenningsnivå 132 kV eller høyere som er definert som anlegg i sentralnettet", jf. kontrollforskriften § 1-3. Energimyndighetene fastsetter ved vedtak hvilke anlegg som inngår i sentralnettet.

Når 420 kV ledningen fra Namsos til Trollheim er ferdig bygget som en gjennomgående forbindelse, vil nettanleggets hovedfunksjon etter departementets oppfatning ikke være overføring av kraft fra tilknyttet produksjonsanlegg, jf. kontrollforskriften § 17-1. Spørsmålet er hvordan nettanlegget skal tarifferes når utbyggingen skjer trinnvis.

Det fremgår av NVEs rundskriv EMP 1/2006 Behandling av produksjonsrelaterte nettanlegg av 15. juni 2006 at kostnadene i nettanlegg, hvor hovedfunksjonen er overføring av kraft fra tilknyttet produksjonsanlegg til nærmeste utvekslingspunkt i nettet, skal dekkes av produsenten. Klassifisering av et anlegg skal gjøres på bakgrunn

av en helhetsvurdering av anleggets hovedfunksjon. Det er anleggets hovedfunksjon i dag som er avgjørende.

I brev av 8. juni 2011 til Statnett og vindkraftaktørene presiserer NVE at det er anleggets nåværende hovedfunksjon som skal legges til grunn, uavhengig av hva hovedfunksjonen eventuelt blir i fremtiden. NVE mente derfor at ledningen var å anse som produksjonsrelatert nettanlegg frem til hele ledningen står ferdig. Det var ikke gitt konsesjon til ledningen fra Storheia-Trollheim på dette tidspunktet.

10.2 Departementets vurdering

Departementet bemerker at fremtidig utvikling av en ledning kan inngå i vurderingen av ledningens hovedfunksjon.

For den sammenhengende ledningen fra Storheia til Trollheim, kan det synes urimelig overfor vindkraftaktørene at det er en trinnvis utbygging som skal avgjøre hvilke kostnader vindkraftaktørene skal bære. Økonomisk forutsigbarhet er hensyntatt i fornybardirektiv II (direktiv 2009/28/EC) artikkel 16 nr. 5 bokstav a, hvor det fremgår at utbygger har rett på detaljerte opplysninger om hva en tilslutning til nett vil koste. Av kontrollforskriften § 17-5 fremgår at nettselskapene på forhånd har plikt til å informere utbyggere som skal betale anleggsbidrag om størrelsen og beregningsgrunnlaget for dette.

Da det er knyttet usikkerhet til når ledningen vil bli gjennomgående, vil vindkraftaktørene ikke vite hvor mye av nettkostnadene vindkraftaktørene må bidra med. Ledningen er dimensjonert som en gjennomgående sentralnettsledning. Etter departementets oppfatning er dette sterke hensyn som taler for at fremtidig utvikling i nettet skal tas i betraktning ved vurderingen av hva som er ledningens hovedfunksjon.

I denne saken er det konsesjonsgitt en gjennomgående ledning med vilkår om ferdigstillelse innen gitte frister. Departementet mener dette er et særegent tilfelle hvor ledningens hovedfunksjon ikke er å tilknytte produksjonsanlegg til nettet.

En ledning som ikke er produksjonsrelatert nettanlegg anses ikke automatisk som sentralnett. Ved enkeltvedtak fastsettes hvilke anlegg som inngår i sentralnettet og hvilke som inngår i regionalnettet, jf. energilovforskriften § 4-4 bokstav g første ledd. Konsesjonsgitt ledning fra Namsos til Trollheim tilfredsstillende kravene til å bli definert som sentralnett, jf. kontrollforskriften § 1-3. Departementet mener spenningsnivået, lengden på ledningen og funksjonen som en nord-sørforbindelse tilsier at ledningen defineres som sentralnett.

11. VEDTAK

Klagene på NVEs vedtak om konsesjon til Statnett SF for bygging av 420 kV kraftledningen Namsos-Roan-Storheia, 420 kV kraftledningen Storheia-Snillfjord-Trollheim og konsesjon til Statnett SF for å benytte triplex liner tas ikke til følge. Konsesjon etter energiloven for plassering av muffestasjonen i Agdenes gis etter fornyet saksbehandling slik det fremgår av pkt. 8 ovenfor.

Med hjemmel i oreigningslova § 2. nr. 19 gir departementet samtykke til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av hele 420 kV kraftledningen slik det følger av klagevedtaket ovenfor. Samtykke til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for plassering av muffestasjonen i Agdenes gis etter fornyet saksbehandling slik det fremgår av pkt. 8 ovenfor.

Departementet vil senere komme tilbake til søknaden om samtykke til forhåndstiltredelse.

420 kV ledningene Namsos-Roan-Storheia og Storheia-Snillfjord-Trollheim defineres som sentralnett. Departementets vedtak om å definere ledningen som sentralnett kan påklages til Kongen i statsråd av part og andre med rettslig klageinteresse. Klagefristen er tre uker. Klager sendes Olje- og energidepartementet.

Med hilsen

Per Håkon Høisveen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Tollef Taksdal
underdirektør

Kopi:
Miljøverndepartementet
Norges vassdrags- og energidirektorat
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Nord-Trøndelag fylkeskommune
Sør-Trøndelag fylkeskommune
Møre og Romsdal fylkeskommune
Overhalla kommune
Namsos kommune
Namdalseid kommune
Flatanger kommune
Osen kommune
Roan kommune
Åfjord kommune
Bjugn kommune
Rissa kommune
Agdenes kommune
Snillfjord kommune
Hemne kommune
Surnadal kommune
Rindal kommune
Statnett SF
SAE Vind DA
Sarepta Energi AS
Zephyr AS
TrønderEnergi Nett AS

Adresseliste

Sametinget

Reindrifftsforvaltningen i Nord-Trøndelag

Fosen reinbeitedistrikt driftsgruppe nord v/adv. Thomas Hjermann

Fosen reinbeitedistrikt driftsgruppe sør v/adv. Geir Haugen

Trondhjems Turistforening

Natur og Ungdom

Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag

Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag

Vern Fosenhalvøya

Forum for natur og friluftsliv i Nord-Trøndelag

Forum for natur og friluftsliv i Sør-Trøndelag

Fosen Naturvernforening

Norges Miljøvernforbund

Norsk Ornitologisk Forening

Ole Krogfjord m.fl.

Frode Berre

Mørreaunet Utmarkslag

Liv og Victor Blomlie

Ottar Ludvig By

Sverre Homstad

Rolf Harang

Lisbet Fiske Harang

Arne O. Sæter

Peder Sæter

Ole Edvard Meland

Dagfinn Mollan

Jens Berdahl